

Adatok a Tapolcai-medence madárvilágához

KEVE ANDRÁS

A tanulmányorozatom első részében (KEVE, 1970) már jeleztem, hogy négy részben kívánom a Balaton Veszprém megyei partján fekvő hegyvidék madárelétét ismertetni. Most a harmadik résznél lényeges könnyítés számomra, hogy HORVÁTH LAJOS szíves volt még kéziratban lévő, a Tapolcai-medence madárvilágáról szóló tanulmányát megmutatni és így részben mentesülök az általános részletek fejtegetésétől. HORVÁTH három éven át kutatta a balaton madarait költési időben és a már általa kifejtett (1956) kategóriákba sorolja az egyes területeket, de tudván, hogy én a témával már több mint két évtizede foglalkozom, részletekbe nem bocsájtkozott, hanem elveket szögeztet le.

Az imént említett tanulmányomban kifejtettem, hogy a két terület közti határ meghúzása mesterkéltné, amikor annak vonalát a Keszthely–Tapolca közti vasútvonalban állapítottam meg. A berek hol átsap a síneken, hol azonos a valóságos határral, nem is beszélve arról, hogy a madarak átrepülnek felette. Így talán ha korábban tárgyalom a Tapolcai-medencét, az Uzsai-halastavakat is ide sorolom, hiszen azok délkeleti csücske már benyúlik a berekbe és a régebbi irodalom is nemegyszer „tapolcai halastavak” néven foglalkozott velük. De mivel nagyobb részük a Lesence-völgyében fekszik mégis csak helyesebb volt a Kisbalkony keretében beszélni róluk. Hasonlóképpen nehéz a határt megvonni a Bakony illetve a Balaton-felvidék és a Tapolcai-medence között, mivel mint HORVÁTH is teszi, ha a bazaltokról beszél valaki, akkor a Tapolcai-medence keretében tárgyalható az Agártető (Bakony) vagy a Hajagos (Balaton-felvidék), de ha kimondottan a Tapolcai-medencéről beszélünk, akkor már ezt a két hegyet az említettekhez kell sorolni. Témám szűkebb mint Horváthé, mivel se a Balaton vizén, sem a víz felett végzett megfigyeléseket nem vettem be dolgozatomba, a Sümeg környéki adatokat pedig az első részben tárgyaltam.

A Tapolcai-medence madárvilágának kutatása történetéről keveset írhatunk. LOVASSY írásaiban nem említi, KELLER is csak másodkézből kapott néhány adatot, bár elképzelhetetlen, hogy ne jártak volna Tapolcán, de érdemleges megfigyeléseket itt nem végeztek. Az itt működő első ornitológus PETÉNYI volt, aki 1839-ben kereste fel a területet. A Tapolcai-medence kutatásához sorolhatók BÁRDIO ADOLF 1924–26 között végzett megfigyelései, bár azok rész-

ben a Keszthelyi-hegységre vonatkoztak. A legrészletesebb adatokat CHERNEL ISTVÁN, majd halála után özvegye szolgáltatották, akik Badacsonynál figyelték az őszi madárvonulást 1917–1925 között. 1942-ben PÁTKAI IMRE akadémiai ösztöndíjjal kutatta a Balatont és keresztezte a Tapolcai-medencét Badacsony–Szigliget és Lesencefalva között. Az újabb kutatások közül HORVÁTHÉN kívül ki kell emelnünk FARKAS TIBOR vizsgálatait a Badacsonyon és a Szentgyörgy-hegyen, valamint SCHMIDT EGON rendszeres megfigyeléseit a Badacsonyon.

Magam madarász-szemmel első ízben 1941. VII. 10-én GYÖRFFY BARNA társaságában jártam a Badacsonyon, majd 1942 szeptemberében SCHILLER PÁL gyűjtött állatlélektani kutatásaihoz fürge cselét a tapolcai tavon, és erre az útjára elkísérhettem – bár 1929 tavaszán is jártam a Badacsonyt. Az újabb kutatásaimat 1950 tavaszán indítottam el.

A vizsgált terep két nagy csoportra osztható: egyik a berek, melyből kiemelkednek a második csoportot adva a bazalt-hegyek.

A berek postglaciális Balaton-öböl, mely azonban csak a Balaton maximális vízállása idején állott víz alatt. A berek felnyúlik Tapolca városáig, részben még azon túl is a patakok völgyébe, egykor körülfolyta a víz a bazalt-hegyeket, majd helyén nagy vízenyős rétek támadtak, helyenként rekettéyekkel, éger-, nyárfaligetekkel. Néhány homokbucka emelkedik ki a berekből, amelyekre a tanyák települtek (pl. Kongópuszta), oldalaikon pedig gyümölcsösöket ültettek. A berek helyét egyre erősebben váltják fel a mezőgazdasági területek. Már az 1930-as években zsilip- és csatorna-rendszert építettek ki a berek lecsapolására, és 1967-ben nagyobb részt rendbe hozták, így még a kaszálók is egyre jobban kiszorulnak, nem beszélve az 1950-es évek ingoványos rétegeiről. Ma a Balaton és Tapolca között már csak Nemesvita illetve Badacsonytördemic vasútállomásokig maradtak vízenyős rétek, bár kisebb foltok azért még Tapolca közvetlen határában is vannak. Szigliget és Hegymagos felé eső magasabban fekvő területek is már szántók, zöldés-földek vagy kukoricások. A frissen megmunkált földeken azonban még ma is gyakorta láthatók szedegető bibicék stb.

A bazaltkúpok közül a Haláp teljesen elvesztette eredeti arculatát, 1971 tavaszán a csúcán megmaradt bozótost is dózerek takarították el, a bányák alatti

szőlőket javarészt feladták legalább is elhanyagolták. Szőlő és gyümölcs termelés már csak kis területeken folyik. A szünetelő bányák és a körülöttük fekvő arid bokrosok azonban még most is kedveznek több szárazságtűrő faj fészkelésének. A vele szomszédos Véndéken a szőlők csaknem a csúcsig felszaladnak, a sűrű bozótos tölgyes kis területre szorult, ellenben alatta Szentkútig nagy erdők terülnek el. A régen bővízű források és más vizek is 1965 óta elapadtak. Halastópuszta határában a tölgyeseket kopár plató váltja fel lajtamésszel, mely elnyúlik Tapolcáig. A Csobánccon nincs erdő, a szőlők csaknem a bazaltfalig érnek, csak sűrű bozótos öv terül el köztük a hegyoldal egyes részein. A bazaltfal felett a várrom körül füves fennsík van sok ürgével, mely populáció teljesen el van vágva az ürge igazi terepeitől. A legtekintélyesebb erdőséget a bazaltokon a Gulácson találjuk. Az északi oldalán főleg öreg juhar és bükk, s így teljesen bükkös karakterű. A Gulács alsó harmadában a bányák alatt az erdő főleg akác, viszont a csúcsa bozóttal benőtt, részben tölgyes-körises és ültetett erdei fenyves borítja. Erdős a Hegyesd is, főleg tölgyes, kevés erdei fenyővel és bükkel, az alján ligeterdő van időszakos tavacsákkal. Innen Tapolcáig lajtamész plató van kiterjedt, ültetett fekete fenyvessel. A Tóti-hegy javarészt bozótos, a szomszédos fenyvesektől széles köves legelő választja el. A Szentgyörgy-hegyet a „közsákok” jellemzik. A bazaltfal alatt szőlők vannak, csak helyenként találunk a szőlők és a fal között ritkás bokrokkal tarkított füves területet. A szőlők alja homokra települt. A közsákok felett széles plató van elég sűrű kékényessel és galagonyással, kisebb részen ültetett erdei fenyvessel. Csupán a Kaán-menedékház környéke kimondottan erdős, még bükköt is találunk benne. Mint általában a bazalt-hegyek alja, a Szentgyörgy-hegyé is homokos. Akácot valamennyi hegy-aljában találunk. Szigliget több hegyből tevődik össze (Öregerdő, Antal-hegy, Várhegy, Kamonkő, Majális-erdő, Óvár, Aranykagyló, Rókarántó, Királynő-szoknyája). Közülük csak a Várhegy csúcsa kopár, legnagyobb részüket azonban tölgyesek borítják. Különleges helyet foglal el a bazalt-hegyek közt a Badacsony, a platóján és egyes oldalain nagy bükkösökkel, közsákokkal, kiterjedt felhagyott bazaltfejtőkkel, az alattuk lévő részben bozótos tölgyesekkel, részben akácokkal, de főképpen a hatalmas szőlőkkel, melyek Kőbölkút alatt homokra települtek.

A terület északkeleti határát a Badacsony és az Őrsi-hegy, másrészt a Tóti-hegy közti vízenyős, mocsaras terület zárja le, mely a Balatontól a Tóti-hegy felé egyenletesen megy át a mocsárból a kaszálókbá, majd szántókba és végül a hegyek oldalában a szőlőkbe. Badacsonytomaj és Badacsonyörs közt lecsapolás alatt álló nyílt vízfelület is látható.

Hálás szavakkal kell megemlékezniem kedves kísérőimről, akik megkönnyítették számomra az utakat. Első helyen DARNAY-DORNAY BÉLA és kedves állandó útítársam PINTÉR ISTVÁN nevét kell említenem, de sok utat tettünk együtt CSIKI LÁSZLÓVAL,

BORSICZKY SÁNDORRAL, PAPP JÓZSEFFEL és PAPP SÁNDORRAL is. A Haláp meglátogatását BERZSENYI-JANOSITS LÁSZLÓ tette lehetővé, továbbá a tárgyalás során esetenként említem meg azokat, akik adatokat voltak szívesek adni munkámhoz, és akiknek e helyen is hálás köszönetet mondok.

RENDSZERTANI RÉSZ

1. Kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*): 1971. III. 11-én amikor a Balatont vastag jégpáncél borította, a szigligeti Alkotók Háza parkja alatt folyó Tapolca-patakon egy, a következő csatornán 5–6·8 példány úszkált.

2. Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): 1971. II. 18-án az említett csatornán.

3. Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*): A Lesence-patak torkolata körüli nádas felett, 1969. IV. 21-én egy ötös csapat.

4. Szürke gém (*Ardes cinerea*): Ugyanitt 1971. V. 26-án.

5. Vörös gém (*Ardea purpurea*): A Szigliget és Balatonederics közötti berket a szürke gémmel gyakrabban látogattja. V–VII. között gyakrabban figyeltem meg a Balatontól Tapolca irányába húzó példányokat.

6. Kis kócsag (*Egretta garzetta*): 1970. V. 20-án Badacsonynál a nádból rebent fel kettő.

7. Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): A badacsonyi móló melletti kőgáton fordul elő (1949. VII. 24., 1951. VII. 10., 1952. VI. 1.), vagy a Szigliget és Balatonederics közti berek felett éppen úgy, ha nem gyakrabban mint a vörös gém.

8. Pocgém (*Ixobrychus minutus*): CHERNEL a Badacsony előtti nádasban találta (1918. IX. 7. és 15.). PÁPP szerint 1967-ben fészkel a szigligeti park mesterséges tavacs-kájának nádasában. Én 1970. VI. 11-én észleltem egy hímét a fenti berekben.

9. Bölömbika (*Botaurus stellaris*): Ugyanitt hallottam szólni 1951. IV. 29-én, CHERNEL pedig a Badacsony felett húzó példányt figyelt meg 1917. IX. 26-án.

10. Gólya (*Ciconia ciconia*): Kotlását 1923. IV. 11-ről jelentik Szigligetről. MARIÁN (1962, 1968) szerint a fészkek száma alábbiak szerint alakult:

	1958	1963
Badacsonytomaj	2	1
Gyulakeszi	1	1
Hegymagas	1	3
Káptalantóti	4	—
Lesenceistvánd	1	2
Lesencetomaj	2	3
Nemesgulács	1	3
Nemesvita	2	3
Raposka	1	1
Tapolca	4	3
Zalaháp	1	—

Állományfelvételt nem végeztem, csak alkalmi adataim gyűltek össze, azonban úgy vélem ezek ismertetése sem haszontalan (1. táblázat). Balatonedericsen 1955 és 1965-ben 3–3 fióka volt a fészkekben. 1965-ben az egyikben 4 fióka, Szigligeten 1955 és 1971-ben szintén 3 fióka. 1962-ben Balatonedericsen 2 fészkek voltak kéményen, egy fenyőn. Raposkán 1955. IV. 8-án négy gólya keringett egy fészkek felett. VAJKAY AURÉL szíves közlése alapján 1963. VII. végén Tapol-

ca és Raposka között 4–5 gólya kísérte a traktort. Általában IV–VII. között nem lehet úgy utazni Balatonederics és Tapolca között, hogy a berekben ne állodgálnának gólyák, pl.

1968. IV. 21-én Kongópusztánál 9 db, de vonuláson is csapatokban mennek, pl. Badacsony felett 1900. IV. 20. (10 db, GAÁL, 1902).

1. táblázat

	1950	1951	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1960	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1969	1970	1971
Tapolca																		
Lesencetomaj	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	1	1	—
Nemesvita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1
Raposka	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hegymagas	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Balatonederics	—	—	—	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Szigliget	—	—	—	—	2	1	3	1	1	3	3	3	2	1	1	1	1	1
Badacsonytördemic	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0	1
Nemesgulács	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kisapáti	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	0	0	0	0	0
Gyulakeszi	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Jelmagyarázat: — megfigyelés hiánya
0 fészkek hiánya

11. Nári lúd (*Anser anser*): CHERNEL (1918) 7-es csapatát figyelte meg a Badacsony felett 1917. X. 10-én. Megemlíthetem, hogy 1964. X. 17-én PINTÉRrel Szigligeten a falu felett keringő házilúd-csapatot láttunk. Az állatok később a műútra ereszkedtek le.

12. Nagy lilik (*Anser albifrons*): A régi szerzők, de még CHERNEL se említi ezt a fajt, a Szigliget és Balatonederics közti berek felett 1970. XI. 25-én két ízben hallottam szólni.

13. Vetési lúd (*Anser fabalis*): CHERNEL 1917. X. 11–23., 1918. X. 13–30., 1919. X. 12–25 között figyelte meg rendszeres húzásukat a Badacsonyládbi-öböl irányába. 1921. októberében a Nagybereken tűz tombolt, a szél áthozta a füstöt Badacsonylábdíra is, X. 12-én „... egy csapat... a fűstréteg fölött kóvályog s nyilván a vizet keresi...”. BÁRDIO Lesenceistvádnál figyelt meg húzást 1923. X. 5-én és 1925. XII. 18-án. Magam X–XI-ben több ízben észleltem húzást részben a szigligeti park, részben a csatlakozó berek felett. Igen erős volt közülük az 1970. X. 10-i hajnali húzás a Balaton irányába.

14. Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): A berekben még a száraz részekben sem ritkaság tavasszal. Télen amikor a Balatont jég borítja a csatornákra húzódik. Szép számmal találtam 1971. VI. 26-án a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti mocsárban, köztük két család 8 illetve 7 fiókával.

15. Kerceràce (*Bucephala clangula*): 1971. III. 11-én az egyik nyíltvízű csatornán Szigliget alatt a berekben egy tojó. (A Balaton befagyva.)

16. Darázsölyv (*Pernis apivorus*): A szigligeti park felett 1969. IX. 2-án keringett egy. SCHMIDT a Badacsony felett észlelte 1970. VIII. 6-án, 1971. VII. 23. és 27-én.

17. Héja (*Accipiter gentilis*): HOMONNAY (1940) említi a Badacsonyról 1938. VI. 14-én. 1970. X. 11-én láttam egyet a tördemici bányák felett.

18. Karvaly (*Accipiter nisus*): CHERNEL (1918–21) több ízben találkozott karvallyal a badacsonyi szőlők között vagy ősszel a tördemici bányában. Ugyanitt figyeltem meg egyet 1970. X. 11-én. A Gulácson három ízben (1958. IV. 19.,

1970. XII. 17., 1971. III. 14.), a Szigliget–Balatonederics közötti berekben kettő (1969. X. 14.), és Raposkánál is a berekben egy (1971. III. 14.) ízben láttam.

19. Egerészölyv (*Buteo buteo*): A hegyeken végzett megfigyeléseim: tördemici bányák, 1970. X. 11. (3x1 db), Csobánc, 1954. VII. 21., 1970. VI. 9., 1970. XII. 16., Gulács, 1958. IV. 19. (2x1 + fészkek), 1969. X. 15., 1970. V. 19., 1971. III. 14. és V. 22., Diszel, 1965. V. 24., 1966. IV. 20., Hegyesd, 1964. IV. 12., Halastó-puszta (kopáros), 1969. V. 18., Szentgyörgy-hegy, 1950. IV. 2., szigligeti park felett, 1969. IX. 2. A berekben: Badacsonytördemic és Hegymagas között, 1953. IV. 22., 1966. III. 17., 1969. V. 19., Tapolca és Raposka között, 1952. X. 30., 1958. IV. 19., Nemesvitánál 1952. IX. 25., Szigliget és Balatonederics között, 1969. X. 16. és 17. Legtöbbször magános példány, néha kettő.

20. Gatyás ölyv (*Buteo lagopus*): BÁRDIO (1929) észlelte Lesenceistvádnál 1926. XI. 2-án.

21. Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): 1917–25 között CHERNEL, majd CHERNELNÉ elég rendszeresen figyelték meg ősszel a Badacsony felett, s róluk nem tételezhető fel, hogy a parlagi sással tévesztették volna össze, de ezen kívül a Dunántúlról más adatunk nincs. Fészken ülő madarat senki sem látott. Az első példányt 1917. IX. 23-án észlelte. X. 12-én felkereste a tördemici sziklakat, ahol bemonadás szerint egész nyáron mozgott a madár. A sziklaoszlopok repedésében talált is egy fészket, melyet a szirti sasénak tartott. 1918-ban ezt a fészket a kerecsen foglalta el. A szirti sast IX. 14. és X. 11. között gyakran látta, de magános, csupán IX. 18-án keringett 4 példány. 1919. X. 8–16. között a madár két ízben mutatkozott magános, bemonadás szerint egész nyáron át ott mozgott. 1921. X. 6–11. között három esetben figyelt meg egy-egy példányt, 1923. X. 18–27. között CHERNELNÉ látott 2 madarat, 1924. X. 13-án és 1925. VII. 5-én 3–3-at.

22. Békászó sas (*Aquila pomarina*): CHERNEL több ízben találkozott a Badacsonyon magános példánnyal: 1915. X. 16., 1917. X. 11., 1918. IX. 9. és IX. 25.

23. Fakókeselyű (*Gyps fulvus*): HERTELENDY (1943) 1942. V. 26-án az Agártető felett vette először észre, majd 16

példány, köztük 3 fiatal, a Zalaháp, Sáska és Diszel közötti kopásra szállt le.

24. Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*): BÁRDIO említi 1924. X. 16–28. közötti időpontról Lesence-tomajról.

25. Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*): CHERNEL Badacsonyládbi nádasa felett látta 1919. X. 13. és 21-én. Magam is csak egyszer észleltem a parti nádszegély felett Szigliget és Balatonederics között 1970. X. 14-én.

26. Kígyászölyv (*Circus gallicus*): FÁBA (1964) írja, hogy édesatyja preparatóriumába került egy Lesence-tomajnál 1929. VII-ban elejtett példány. Valószínű, hogy az adat inkább a Keszthelyi-hegységre vonatkozik.

27. Kerecsensólyom (*Falco cherrug*): CHERNEL 1918. VII. 27-én két példányt észlelt a tördemici sziklák között annál a fészknél, melyet az előző évben szirtisas-fészeknek tartott. Valószínűsíthető, hogy a kerecsen időnként költ a Gulács meredek sziklafalában is: 1958. IV. 19-én PINTÉRrel figyeltünk meg egy, a bükkös felett mozgó madarat: 1969. VI. 14-én és 18-án állandóan járt a sziklafal körül, de csak a hó végén G. WINDIRSCH-nek sikerült megfigyelnie, amint be is szállt. SCHMIDT 1970. X. 2-án a Szentgyörgy-hegy felett látott kerecsent.

28. Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): PAPP szerint 1970. II. 10–17. között rendszeresen meglátogatta a szigligeti parkot. A vándorsólyom munkájának tulajdonítja a megtalált 3 levágott balkáni gerlét és 1 szajkót.

29. Kabasólyom (*Falco subbuteo*): Az őszi vonuláson CHERNEL többször megfigyelte Badacsonynál, amint fészket űzött (1917. IX. 26., 1918. IX. 7–18., 1919. X. 21.). Ugyanitt én is láttam (1949. VII. 24., 1950. VI. 27., 1951. IX. 25.). SCHMIDT 1971. VII. 24-én észlelte. Találkoztam kabával a Gulácsra (1970. V. 19.) és a Szentgyörgy-hegyen (1970. VI. 10., 3–4 db), valamint a berekben: Badacsonytördemic és Hegymagas között, 1969. V. 19., Tapolca és Gyulakeszi között, 1954. VII. 21., Szigliget és Balatonederics között, 1969. V. 17., 1970. V. 21.

30. Kis sólyom (*Falco columbarius*): Viszonylag korán látta CHERNEL Badacsonytördemic felett (1918. IX. 14., 3 db, X. 13., 2 db).

31. Kék vércse (*Falco vespertinus*): PETÉNYI szerint: „Amidőn 1839-ben HECKEL barátommal a halászat érdekében a Balaton-mellékét jártam, megtaláltam a kékvércsét tölgyerdőcskében is, mely Zala megyében Szigliget vár romjaival szemben terjeszkedett...” (Csörgey, 1904) és Badacsonynál (HERMAN, 1891).

32. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): A bazaltfalak, romok, a berek facsoportjainak elhagyott varjú-fészkei egyaránt kedveznek a vörös vércse megtelepedésének, melynek száma a DDT-szerek használata idején erősen megfogyott. CHERNEL az őszi vonuláson a tördemici bányákban találta, ahol én is gyakorta találkoztam vele. Láttam még sziklafalnál a Szentgyörgy-hegyen (1950. IV. 2. fészknél), a Csobáncon, a Gulácsra, Badacsonytomajnál, ahol maximális számban (10–12) SCHMIDT észlelte 1971. VII. 9–28. között. Romoknál láttam Szigligeten és Csobáncon. A berekben BÁRDIO szerint 1923–24 telén Lesenceistvádnál áttelelt. 1951–71 között Balatonederics és Tapolca vagy Tapolca és Badacsonyládbi között utazva a vonatból vagy gyalogolva a berekben mindig észleltem néhányat, főleg Nemesvita körül, valamint Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti vizenyős rétek fásoraiban.

33. Fogoly (*Perdix perdix*): Elsősorban a berek madara,

főleg ahol a berek a szántókkal vagy földekkel határos (Badacsonytomaj és Badacsonyörs között, Kisapáti és Tapolca között, Nemesgulács, Gyulakeszi, Badacsonytördemic, Raposka, Nemesvita, Szigliget határában). A Csobánc platóján is zavarom fel fogoly-családot (1950. IV. 23., 1970. VI. 9.) Schmidt a badacsonyi szőlőkben találkozott fogollyal (1971. VII. 9–28).

34. Fűrj (*Coturnix coturnix*): Megtaláltam a fűrjet a Csobánc platóján (1970. VI. 9.), Szigligeten a várom mellett (1951. IV. 29.), a berekszéli földeken: Hegyesd, 1964. IV. 12., Káptalantóti, 1969. VI. 15., Tapolca és a Szentgyörgy-hegy között 1955. VI. 8., a berekben: Káptalantóti, 1970. V. 19., Hegyesd, 1970. VI. 10. (az Eger-patak réjtjén), Raposka, 1955. VI. 8., 1958. V. 23. – az utóbbi esetben 4 helyen szólt –, Szigliget és Balatonederics között, 1955. VII. 24., 1970. V. 11.

35. Fácán (*Phasianus colchicus*): A fácán a parti nádszegélytől a szőlőkön át a platókig, még az erdőben is megtalálható (pl. Gulács akácosa). Az állomány ma már „örvös”, örv nélküli kakast csak Raposkánál 1969. V. 18-án láttam. 1969-ben és 1970-ben az elhúzódó tél megzavarhatta költését, mivel még IV. 21-én, illetve IV. 19-én sok tyúkot lehetett látni. Szőlőkben olykor kárt tesz. 1970. VI. 9-én a Csobánc platóján egy tyúk bénának tetette magát, hogy fiait előlem mentse.

36. Daru (*Grus grus*): Papp szerint 1966. XI. 9-én egy 22 daruból álló ék húzott el a szigligeti park felett.

37. Guvat (*Rallus aquaticus*): BÁRDIO figyelte meg 1924. IV. 6-án Lesenceistvádnál.

38. Pettyes vízcicsibe (*Porzana porzana*): Ugyanitt Bárdió 1926. IV. 8-án észlelte.

39. Haris (*Crex crex*): A Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti vizenyős réten 1967. V. 27-én hallottam szólni, de azóta sem találkoztam harissal az egész környező területen sem.

40. Vízityúk (*Gallinula chloropus*): Ugyanezen a réten találkoztam vele 1971. VI. 25-én.

41. Szárca (*Fulica atra*): CHERNEL csak a Balaton viztükréről említi. Területünkön a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti mocsaras részben tavasszal s ősszel egyaránt megtaláltam, 1971. VI. 25-én két családot is. PAPP szerint a szigligeti park kis mesterséges medencéjébe a hajnali órákban gyakran bemerészkezik.

42. Túzok (*Otis tarda*): A Szigliget alatt elterülő berket olykor kóborló csapatok keresik fel, így 1918. IX. 9-én 5 db (MIKLÓS, 1918) és 1970. IX. 30-án 9 db (SZABÓ ISTVÁN mezőőr bemondása szerint).

43. Bíbic (*Vanellus vanellus*): A régi vonulási jelentésekben több adatot találunk a bíbic tavaszi érkezéséről, illetve őszi elvonulásáról: Tapolca, 1913. III. 14., Lesenceistvádnál, 1925. II. 18., Badacsony, 1920. IX. 20. A terület lecsapolása ellenére a bíbic fel Tapolcáig, Káptalantótiig, Gyulakesziig stb. ma is állandó jelenség, főként a frissen felszántott földeken. Láttam a Gulács és a Tóti-hegy között is magasan húzó példányt 1969. V. 17-én.

44. Nagy póling (*Numenius arquatus*): CHERNEL 1915. VII. 17-én a Badacsony felett áthúzó példányt látott, 1919. X. 11-én 150–180 m magasságban, K–Ny-i irányba hajnalban „pár száz” a part mentén: 1920. IX. 20-án ismét nagy csapat. KELLER Szigligetről említi 1921. X. 5-ről.

45. Piroslábú cankó (*Tringa totanus*): Diszel határában az Eger-patak menti kiterjedt vizenyős réten 1971. V. 23-án szőtt.

46. Erdei cankó (*Tringa ochropus*): 1964. IV. 12-én a Hegyesd lábánál fekvő erdei tó mellett, 1970. X. 14-én a Világos-patak medrében Szigliget és Balatonederics között találtam.

47. Réti cankó (*Tringa glareola*): 1969. IX. 2-án Szigliget közelében az egyik csatorna medrében láttam egyet.

48. Billegető cankó (*Tringa hypoleuca*): 1951. VII. 10-én este Badacsonynál szőtt, 1956. VII. 15-én ugyanitt a kőgáton szalagált.

49. Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): BÁRDIO jelenti Lesenceistvándról 1926. IV. 3-án.

50. Sárszalonna (*Gallinago gallinago*): KELLER szerint Zalahápon 1920. I. 4-én észlelték. BÁRDIO közli, hogy 1923–24 és 1925–26 telén Lesenceistvándnál áttelelt. Ugyanitt 1924. III. 28-án és 1925. II. 14-én látta az elsőt, 1925. XII. 17-én az utolsót, Lesenceistvándnál 1924. X. 19–23. között naponta.

51. Erdei szalonna (*Scolopax rusticola*): Számos jelentést találunk az irodalomban érkezéséről: Tapolca, 1912. III. 25., 1913. III. 8., Halastópuszta, 1920. III. 7., 1929. III. 24., 1930. III. 9., Lesenceistvánd, 1925. III. 15., Zalaháp, 1930. II. 2. (KELLER, BÁRDIO, STUDINKA, GALLÓ). CHERNEL a badacsonyi szőlőkben 1917. III. 10., 1919. X. 22-én, a plató erdejében 1918. IX: 30-án találkozott vele, BÁRDIO pedig 1921. IX. 28-án Lesenceistvándnál.

52. Kis sárszalonna (*Lymnocyptes minimus*): KELLER (1921) kapott egy adatot Zalahápról: 1920. I. 4., BÁRDIO észlelte Lesenceistvándnál 1924. IV. 2-án.

53. Ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*): KELLER (1941) szerint 1941. IV. 23-án lőtték Balatonederics határában.

54. Viharsirály (*Larus canus*): 1971. II. 18-án Balatonederics berke előtti nádas felett dankasirály-csapatban kavargog egy.

55. Ezüstsirály (*Larus argentatus*): CHERNEL szerint csak a hajókat kíséri Badacsony előtt, de az öblöbe nem jön be. Én a kőgáton láttam ülni: 1959. IX. 7. (8–10 ad. és juv. egy 50–60-as danka-csapatban), 1966. X. 9. (3 ad.).

56. Dankasirály (*Larus ridibundus*): A badacsonyi mólón vagy az öblöt védő kőgáton számtalan esetben láttam pihenő dankasirályokat, azonban 50–60 példányt csak két esetben: 1959. IX. 7., 1966. X. 9. i. 1970. XI. 22-én az esti szürkületben 300–400 példány gyűlt össze a védett öblöcskében. SÁGI KÁROLY 1966. II. 24-én Tapolca előtt nagyszámú gyülekezésüket figyelte meg a berekben. PAPP szerint, ha a szigligeti parkban szántanak a gépet néha dankák kísérik.

57. Kormos szerkő (*Chlidonias niger*): Csak a véletlenül tulajdonítom, hogy a szorosban vett területük... nem történt megfigyelés, holott a berekbe benyúló Uzsai-halastavakon több ízben szép számban előfordult.

58. Kék galamb (*Columba oenas*): BÁRDIO észlelte Lesenceistvándnál 1924. X. 24-én. Diszel határában a fenyves szélében 1964. IV. 12-én ötöt láttam. Átvonulóban még a tapolcai vasútállomás melletti parkban is találkoztam kék galambbal: 1970. IV. 19. és 22. (1–1), valamint a Szigliget és Balatonederics közti berekben: 1971. II. 18. (3). A Gulács bükkösében nyilván költ. Megfigyelések: 1969. VI. 14. és 16.,

1970. V. 19., 1971. VI. 26. (az utóbbi esetben két helyen is szőtt).

59. Örvös galamb (*Columba palumbus*): CHERNEL D-felé húzó 100-as csapatát figyelte meg 1917. X. 11-én kb. 600 m magasságban a Badacsony felett. A csapatok még három napon át húztak, 1918. X. 5-én is látott 33 db-ot. KELLER Zalahápról 1920. III. 2-ről kapott érkezési adatot. GRÖSSLER (1963) is megtalálta a Badacsonyon 1961. V. 19–VI. 2. között. SCHMIDT és magam gyakran találkoztunk a fajjal Badacsonyfürdőtelep parkjában. Megfigyeltem a badacsonytördemici sziklák alatti akácokban (1971. VI. 26), Badacsonytördemec és Nemesgulács közt fekvő földeken (1969. VI. 14.), a Gulács szőleiben (1969. VI. 14., 1970. V. 19., 1971. V. 22.), a Tóti-hegy bozótjában (1969. VI. 15., 1967. V. 27.), Diszel fenyvesében, Hegyesd legelőerdejében, valamint Zalaháp előtti bokrosokban (1964. IV. 12.), a berekben Badacsonytördemec és Hegymagas között (1969. V. 19., 1970. VI. 10.), Nemesvitánál (1969. IV. 21.), Szigliget és Balatonederics között (1959. IX. 30., 1968. IV. 23., 1969. X. 17., 1971. VI. 28.). SÁGI 1970. I. közepén 3 darabot látott Tapolcán.

60. Gerle (*Streptopelia turtur*): CHERNEL egy kis vonulást (3) figyelt meg 1918. IX. 14-én Badacsonynál a part mentén. Legkorábbi megfigyelésem: Nemesvita, 1969. IV. 21. A nyár folyamán mindenfelé megtalálható, sokszor főleg kirepülés után, a földek feletti sürgönydróton gyülekeznek, pl. Halastópuszta köves rétje felett, 1969. V. 18. (32), Tapolca-Gyulakeszi, 1954. VIII. 27. (8–10), Balatonederics nádas felett, 1955. VII. 24. (20–25) stb.

61. Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*): A Balaton vidékén 1936-ban jelent meg először. 1940-ben már többfelé mutatkozott. Minden bizonnyal a Tapolcai-medencét is korábban érte el, mint első megfigyelésem (Tapolca, 1950. III. 5. 1–5–6). Azóta is rendszeresen látom a városban. Időrendi sorrendben a következő falvakban bukkantam rá, bár ez koránt sem jelenti, hogy előbb nem szállta meg ezeket a helyeket: Badacsonytördemec, 1952. IX. 25. (10–15 db, réten), Diszel, 1960. V. 14., Badacsony, 1962. VI. 28. (szőlőkben), Badacsonyládbi, 1962. X. 7., Hegyesd és Zalaháp 1964. IV. 12., Nemesgulács, 1964. IV. 13., Szigliget, 1964. X. 17. (a várom felett repült át 10 db), Lesenceistvánd, 1965. VII. 18., Raposka, 1965. VII. 18., Gyulakeszi, 1966. III. 18. (10–15 Ailanthus-on), Badacsonytomaj, 1967. V. 27., Balatonederics (berek), 1967. V. 29., Halastópuszta, 1969. V. 18. (8–10), Ciframajor, 1969. V. 19., Káptalantóti és Badacsonytomaj közti műút mellett, 1969. VI. 14., Káptalantóti, 1969. VI. 15., A Gulács lábánál fekvő majorság akácjában, 1969. VI. 18., Nemesvita, 1969. X. 15. (kukoricásban 3), Szentgyörgy-hegy, Kaán-menedékház, 1970. VI. 10., Lesenceistvánd, 1971. II. 19., Kisapáti (berek), 1971. IV. 16., Köbölkút (szőlők), 1971. VI. 26. Gyakorlatilag tehát a balkáni gerle előzőlött a Tapolcai-medencét. A szőlők présházaikkal mintegy átmenetek a lakott terület és a szabad természet között, amit gerlénk jól kihasznál. A kukoricásokat szívesen látogatja meg a berekben. Az évszaktól ítélve nem a szemes takarmányért, pl. Szigliget, 1970. X. 14. (10–15), Raposka, 1971. V. 22. (2), Badacsonytördemec, 1970. X. 12. (verekkel 3 db), stb. Ellenben Gyulakeszin, ahol a kukoricát nyíltan tárolják, nagy tömegekben gyűlik össze, pl. 1970. XI. 23. Érdekes csoportosulásukat figyeltem meg Tapolcán 1971. III. 14-én: a vasútállomás felett 100–120 balkáni gerle kavargott néhány házigalambbal együtt.

62. Kakuk (*Cuculus canorus*): Régebbi jelentések érkezéséről: Tapolca, 1912. IV. 14., 1914. IV. 11. Magam 1949. IV. 23-án több példánnyal találkoztam a Csobáncon és a Szentgyörgy-hegyen, 1951. IV. 29-én Szigliget határában, 1953. IV. 26-án a Hegyesden s ugyanitt 1964. IV. 12-én valamint 1966. IV. 20-án, amikor Diszel határában is láttam, Csobánc,

1970. IV. 20. V–VI. hónapokban mindenféle megtaláltam az erdőkben, hegyek közt s a berekben is.

63. Füleskuvik (*Otus scops*): SCHMIDT észlelte Badacsonyon 1968. VI. 30. és VII. 4. Felhasználok az alkalmat, hogy Keszthely madarairól írt tanulmányunkból (KEVE–SÁGI, 1970) kifejezett LOVASSY közleményt (Aquila, XXXIV–XXXV, p. 412–413 és 455–456) pótoljam, miszerint 1925. tavaszán a keszthelyi park szélén drótnak repült egy példány. Az adatot VASVÁRI (Aquila, XXXVIII–XLI, p. 369. és 433) azzal egészíti ki, hogy gyomrában cserebogarat talált.

64. Kuvik (*Athene noctua*): SCHMIDT 1961. IX. 29-én éjjel hallotta Badacsonyan. Kuvikkal találkoztam 1964. IV. 13. és 1971. III. 14-én a Gulács lábánál fekvő majorban.

65. Erdei fülesbagoly (*Asio otus*): Köpeteit gyűjtöttem 1966. X. 9-én a Tóti-hegy csúcsán (1 *Microtus arvalis*, det. SCHMIDT) és 1968. IV. 23-án Kongópuszta közelében az egyik nyárfacsoportban (1 *Sorex minutus*, 9 *M. arvalis*, det. SCHMIDT). 1955. VI. 8-án a Szentgyörgy-hegy platójának fenyvesében 2 pelyhes fióka hívogatta egymást. 1968. III. 17-én a szigligeti park fenyőin találkoztam vele, ahol PAPP 1968 óta rendszeresen gyűjti a köpeteket SCHMIDT vizsgálatai számára. A berek kisméltós faunájára vonatkozólag igen értékes eredmények kerültek ki az anyagból, mint pl. a patkányfejű és a csalitjáró pocok (megjelenés alatt). 1971. VI. 28-án értesültem egy horgásztól, hogy a Világos-patak torkolatánál fekvő égeresben is rendszeresen tanyázik. SCHMIDT 1971. VII. 22-én a Badacsonyon hallotta szólni.

66. Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): SCHMIDT 1959. X. 13-án a badacsonytomaji kőbánya platóján riasztott fel egyet.

67. Lappantyú (*Caprimulgus europaeus*): CHERNEL a badacsonyi szőlőkben 1918. IX. 23., 30. és X. 1-én figyelte meg őszi vonulását. HORVÁTH a Tóti-hegyen találta fészékét. PAPP szerint a szigligeti parkban többször előfordult.

68. Sarlósfecske (*Apus apus*): Átvonulók és nyári kóborlók gyakoriak területünkön. CHERNEL 1918. IX. 6-án figyelt meg füstí fecske-csapatban 6–7 példányt a Badacsonyi felett. Ugyanitt SCHMIDT 1956. VI. 16-án látott hármat és azóta VII–VIII-ban minden évben találkozott kisebb számban sarlós fecskékkel, sőt 1968. VIII. 6-án 200–250-es csapatát látta. 1952. VI. 1-én a badacsonyi parkban egy frissen elhullott példányt találtam. 1962. VI. 28-án is láttam a szőlők felett 2–3-at. Megfigyeltem a Csobánc felett is 1954. VIII. 27-én (5–6 db).

69. Jégmadár (*Alcedo atthis*): PINTÉR ISTVÁN Tapolcán az öreg malom mellett figyelt meg egyet 1956. III. 2-án. Szigligeten a park alatt folyó Tapolca-pataknál 1969. X. 14-én és 1970. XI. 26-án észleltem egyet. PAPP megfigyelése alapján 1969-ben VIII. elején már jelentkezett a szigligeti park mesterséges tavacskaán. Megfigyelte 1970. IX. 3-án amint szitakötőket fogott és látta 1971. II. 16-án is.

70. Gyurgyalag (*Merops apiaster*): 1955. VII. 23-án hallottam szólni Szigligeten a várrom körül, 1967. V. 27-én 4–5 mutatkozott a Tóti-hegyen (kis telepük a szemben lévő szőlők között), 1969. V. 18-án Halastópusztánál a köves plató felett szóltak, 1969. IX. 2-án a szigligeti park felett. A Csobáncan 1970. VI. 9-én egy múlt évi kis telepükre bukkantam löszfalban. 1970. VI. 10-én a Szentgyörgy-hegyen hallottam szólni őket és feltevésem szerint Hegymagas felett kell telepüknek lenni, 1971. V. 23-án a Hegyesd csúcsa felett kering egy. Badacsonyon a szőlők felett 1971. VI. 23-án, a tördemici bányánál pedig VI. 26-án észleltem egyes példányokat. A badacsonyi szőlők között SCHMIDT gyakorta hallotta, így 1956. VI. 16., 1971. VII. 9–28. között.

71. Szalakóta (*Coracias garrulus*): PAPP szerint rendszeresen fészkel a szigligeti park platánjaiban, és a csókát is kiveri odújából. Magam is megfigyelhettem itt 1969. VI. 19. és 1970. V. 21-én.

72. Búbos banka (*Upupa epops*): A tavaszi érkezéséről a következő irodalmi adatokat találjuk: Balatonederics, 1923. III. 26., Lesenceistvánd, 1924. IV. 14. GRÖSSLER (1963) a badacsonyi sziklák felett 1961. V. második felében eleséget hordó példányt látott, amit magam is megfigyeltem a szőlők közt 1952. VI. 1-én és SCHMIDT is gyakorta látta a bankát a szőlőkben. 1970. V. 19-én a Gulács csúcsa közelében egy tölgy odújának piszkoltsága bankára mutatott, egyik madár a közelben mozgott. A területen az erdők közelében, szőlőkben, kőbányákban, lakott helyeken (Nemesgulács, Ciframajor), köves legelőn, legelőerdőkben a berek facsoportjainál és a szigligeti parkban összesen 24 megfigyelést végeztem, melyek havonkénti megoszlása: IV: 4, V: 15, VI: 4, VIII: 1, megfigyelés. PAPP szerint a szigligeti park veteményeskertjét szorgosan tisztogatja a lótetűtől. Legkorábbi adatom: Tapolca, 1960. IV. 4.

73. Nyaktekerces (*Jynx torquilla*): Nyaktekerccsel találkoztam bükkösben, tölgyesben, akácokban, szőlőkben, kertekben, bozótosban, földek és a berek fán, mindenfelé IV–VII. között. Legkorábbi adatom: Hegyesd, 1958. IV. 19., Badacsony, 1964. IV. 12.

74. Zöld küllő (*Picus viridis*): Zöld küllővel leggyakrabban a szigligeti parkban találkoztam a területen, de láttam kertekben (Káptalantóti, Diszel), szőlőkben (Aranykagyló, Királynő-szoknyája, Szentgyörgy-hegy), földek magános fán (Nemesgulács), akácokban (Gulács), erdőben (Óvár, Badacsony, Tóti-hegy), legelőerdőben (Hegyesd) és a berekben is (Nemesvita, Nemesgulács, Badacsonyládbi). 1964. X. 17-én a szigligeti várrom gerendáján dolgozott.

75. Szürke küllő (*Picus canus*): A szigligeti parkban 1964. X. 17-én figyeltem meg. SCHMIDT 1971. VII. 25-én a Badacsonyon az erdő szélén hallotta.

76. Fekete harkály (*Dryocopus martius*): PAPP szerint a szigligeti parkban 1963–64 és különösen hosszú ideig 1968–69 meg-megjelent. 1969. VI. 14-én a Gulács bükkösében egy szétmállott hulláját találtam. SCHMIDT 1971. VII. 22-én a Badacsonyi platójának bükkösében látta és odúját is megtalálta.

77. Nagy fakopáncs (*Dendrocopos maior*): HOMONAY (1940) és GRÖSSLER (1963), valamint SCHMIDT és magam megtaláltuk a Badacsonyon az erdőkben és erdőszéleken. A Gulácson főleg a bükkösben találkoztam vele, de az akácokban is. A Hegyesden a legelőerdőben, a Szentgyörgy-hegyen a közsákok alatti erdőben és a szőlőkben, Szigligeten az erdőben, de leggyakrabban a parkban (pl. 1969. V. 16-án összesen 5 példány) találtam. 1971. V. 21-én itt egy hím szitakötővel etetett. Megtaláltam a Szigliget és Balatonederics közti jegenyesorban is (1971. II. 11.).

78. Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*): A balkáni fakopáncs 1949-ben telepedett meg a Balaton környékén. A Tapolcai-medencében először Szigligeten a Rókarántó kertjében találkoztam vele (összesen 5 db) 1954. VIII. 29-én, majd a Szentgyörgy-hegyen 1955. VI. 8-án, a kisapáti szőlőkben és Raposkán a vasútállomásnál. A további megfigyeléseim a következő terjedését mutatják: Badacsony (1955, a parkban és a szőlők közt), Nemesgulács (1958), Tapolca (1965), Káptalantóti (1966), Diszel (1971). Azóta a fenti pontokról sőt még a berekből is egyre szaporodnak megfigyeléseim (pl. Badacsonytördemic és Hegymagas között 1970. VI. 10-én egy kirepült család).

79. Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*): E fajt SCHMIDTnek sikerült megtalálni a területen a Badacsonytomaj feletti fenyvesben 1971. VII. 23-án.

80. Kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*): Szigligeten a Várhegy oldalában találkoztam vele 1964. X. 17-én, SZABÓ LÁSZLÓ pedig a part közeli öreg tölgyesben látta 1970. VII. 6-án. Megtaláltam a Badacsonyon a Kőkapu körüli erdőben 1970. X. 12-én, SCHMIDT pedig a sziklák alatti erdőszélen 1971. VII. hóban. A berekben 1971. II. 18-án a Szigliget és Balatonederics közti jegenyesorban találkoztam a fajjal.

81. Búbos pacsirta (*Galerida cristata*): A búbos pacsirtát eredeti habitatájában, a kopárosokon csak Hegyesdnél (1964. IV. 12.) a Csobánc előtti Kómagason (1965. III. 28.) és Diszelnél (1971. V. 23.) sikerült megtalálnom. Előfordul a kőfejtőkben: Haláp (1971. V. 21.), Hegyesd falu határában feltárt murva-fejtőben (1971. V. 23.). A szőlőket kedveli (Gulács, Szentgyörgy-hegy), de utak mentén feljebb is húzódik, pl. a Badacsony alján (GRÖSSLER, 1963., SCHMIDT és magam). Kulturterületen átvezető műutak mentén mindenütt ott van, pl. Tapolca szélében, sőt gyakran felszáll a vasútállomás tetejére is.

82. Erdei pacsirta (*Lullula arborea*): CHERNEL 1919. X. 13-án a Badacsony felett húzó 6–7-es csapatát figyelte meg. SCHMIDT ugyanitt 1961. IX. 29. és 30-án (7+3, illetve 4–5 hang) észlelte. A Csobáncn 1950. IV. 23-án etetett, Tapolca és Hegyesd közti köves plató fenyvese felett 1953. IV. 26-án énekelt. 1971. III. 11-én a még részben hóval borított Szigliget és Balatonederics közti berekben 5-ös vonuló csapata volt a földön.

83. Mezei pacsirta (*Alauda arvensis*): Vonulási jelentés: Tapolca, 1914. II. 23. A mezei pacsirta nagy számban költ a berekben és a földeken, de különösen nagy számban énekelt 1953. IV. 26-án Tapolca és a Hegyesd közti köves platón. Számuk meghaladta a százat. Hegyesd és Zalahaláp között is 50–60-ra becsültem számukat 1964. IV. 12-én a földeken. Közülük kettő a Nyalástó partján mozgott veréb-csapat között. A homokos szőlőkben is megtaláltam (Gulács). Állomány-nagyságára és ingadozására két példát választottam, egyiket a berekből, másikat a szántóföldekről. A szakasz hossza mindkét ponton 3,5–4 km között van:

A) Szigliget és Balatonederics közti berek:

1951. IV. 29. 6 db
1967. V. 29. 10–12 db
1969. VI. 19. 8 db
1970. V. 21. 6–7 db
1971. V. 26. 8–10 db

B) Tapolca és Gyulakeszi közti szántóföldek:

1950. IV. 23. 5 db 1954. VII. 21. 3 db 1970. VI. 9. 8 db

Legkorábbi adatom erről a területről: Szigliget (berek), 1966. III. 12. (1–2). A legkésőbbiek ugyaninnen: 1969. X. 17., 1970. X. 14.

84. Füsti fecske (*Hirundo rustica*): Tavaszi érkezéséről az irodalom bő adatokkal szolgál: Tapolca, 1890. III. 27., 1891. IV. 3., 1898. III. 25., 1901. IV. 5., 1909. IV. 3., 1912. IV. 11., 1914. IV. 8., Gyulakeszi, 1898. IV. 9., Diszel, 1898. III. 20., elvonulásáról szintén: Tapolca, 1890. IX. 10–15., 1898. IX. 9., Gyulakeszi, 1898. IX. 20. CHERNEL pontos számadatokat ad a Badacsonynál folyó őszi vonulásról, melyekből csak néhányat emelek ki. Badacsonylábdi, 1917. IX. 26.: napok óta rengeteg gyülekezett éjszakázni a nádasban, az utolsó kettő X. 23-án, 1918. IX. 6. 17–18 óta között ezernyi gyűlt össze, IX. 15-én napszállta után 400–450 húz Tapolca felől a nádasba, az utolsó kettő XI. 3-án, 1919. X. 15.: kb. 100 vegyesen molnár és parti fecskével, az utolsó X. 24-én, 1920. IX. 20-án Badacsony és Balatonfüred között utazva

rengeteget látott a nádasok felett, 1921-ben az utolsó X. 6-án, 1923-ban X. 19-én.

A füsti fecske a területen mindenütt megtalálható. Vadászgató példányok messze eltávolodnak a lakott helyektől, így találkoztam velük a Szentgyörgy-hegy platóján, a Gulács sziklafalánál stb., vagy a berek különböző pontján. Badacsonynál 1948. IV. 13-án erős vonulásban láttam, PÁTKAI Szigligetnél 1964. IV. 1–3. között. A Szigliget és Balatonederics közti jegenyesor körül 1954. IX. 23-án 80–100 kavargott, ugyanennyi a badacsonyi mólónál 1962. X. 7-én. Badacsonynál 1965. X. 14-én 50–60 üldögélt a huzalokon.

85. Molnárfecské (*Delichon urbica*): CHERNEL Badacsonynál 1918. X. 2-án 3–4-et, 1919. X. 15-én néhányat vegyes fecske-csapatban látott. CHERNELNÉ 1923. X. 19-én és 1925. IX. 29-én látta az utolsókat.

A molnárfecskével vonuláson kívül mindig csak lakott területeken találkoztam. Különösen népes telepe van Tapolcán a tavasbarlang körüli házak kapui alatt, de 1955. VI. 8-án 9 friss fészket találtam a vasútállomás épületén is, ahol azóta is költ. Megtaláltam a molnárfecskét Badacsonytördemecen, Nemesgulácson, Káptalantóiban, Gyulakeszin, Diszelen, Lesencetomajon, Raposkán, Nemesvitán és Szigligeten. 1971. VI. 25-én Badacsonytomajon még sarat gyűjtött, viszont 1969. IX. 7-én Tapolcán még fészkeikre jártak. Tapolca közelében 1969. IX. 24-én RÉKÁSI JÓZSEF megfigyelte, amint a műúton ülve melengette magát kb. 20 példány.

86. Parti fecske (*Riparia riparia*): Területünkön csak két ponton találkoztam ezzel a fajjal a műút mentén: Raposka, 1955. VI. 8. (4–5), Tapolca és Szentgyörgy-hegy között (5–6), amiből sejthető, hogy a Szentgyörgy-hegy alatti agyagbányákban ebben az évben költöttek is? CHERNEL legkésőbbi adatai Badacsony környékéről: 1918. IX. 25., 1919. X. 15.

87. Sárgarigó (*Oriolus oriolus*): A sárgarigó az erdőket, az akácokat (Gulács, Badacsonytördemic), a szőlőket, kerteiket és a berek facsoportjait egyaránt kedveli, még a tapolcai vasútállomás melletti parkban is megtaláltam (1967. V. 27., 1969. VI. 15., 1970. VI. 9.). Legkorábban a szigligeti parkban 1951. IV. 29-én találkoztam vele, legkésőbbben a Rókarántón 1954. VIII. 29-én. SCHMIDT a Badacsonyon megfigyelte 1971. VII. 9–28. között, hogy a fűgét és a bodzabogyókat csipkedték.

88. Dolmányos varjú (*Corvus cornix*): A ritkásabb erdőkben, erdőszéleken, a berkek facsoportjaiban költ mindenfelé. VIII.–X. között rendszerint csapatokba verődtek, de ezek 10–15 egyednél nem szoktak népebbek lenni. 1956. VIII. 26-án Balatonederics és Raposka előtti berekben két 50–60-as csapatát figyeltem meg. Társulnak más fajokkal is, főleg vetési varjakkal (Balatonederics, berek, 1966. III. 17., Káptalantó, 1970. X. 23. stb.) vagy seregélyekkel (Sáska és Zalahaláp között, 1964. IV. 12., 10–15 db). Jár a szántásokra, a szőlőbe, a kukoricásokba vagy a Balaton partján a hullámok hordalékaiban kutat, télen kimerészkedik a Balaton jégére a lékek mellé (pl. Badacsonytomaj, 1971. III. 13.).

89. Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): CHERNEL a Badacsonynál ősszel áthúzó csapatait figyelte meg. 1918-ban X. 27-én jelentkeztek az első, a következő napokon számuk egyre nőtt, 1919-ben X. 22-én az első. Az 1964–1971 közti kutatási időm alatt a vetési varjú állománya növekedő tendenciát mutatott, most már a berekben minden évszakban látható. Tapolcán a vasútállomás melletti parkban 1950. III. 5-én frissen elhullott fiókát találtam, 1964. IV. 12-én 7 fészkek, 1965. III. 28-án 15–20 fészkek, 1966. IV. 20-án 20–30 fészkek, 1967. V. 27-én 18–20, 1971. IV. 16-án 5 fészkek, azonban itt piszkításuk miatt a fészkeket le szokták verni. Balatonederics és Tapolca közti vasútvonal menti nyárfásokban és beljebb a berekben Kongópuszta környékén 1965-ben

kezdt megtelepedni. 1965. III. 28-án Nemesvita körül 35 fészket számláltam, ugyanitt 1968. IV. 23-án 40, Raposkánál 30–40, 1969. IV. 21-én 41+90+30 fészket. 1970. IV. 19-én Balatonederics és Nemesvita között 300–400+300–400+15–20-as telepek, 1971. IV. 16-án az elhúzódo tél után csak 100 fészket. De kialakultak telepek a Tapolca és Badacsonytördenic közti vonal mellett is: Kisapáti, 1968. IV. 21., 160 fészket, 1971. IV. 16-án 50–60-as telep. Diszel határában is találtam egy 20–25-ös telepet 1971. IV. 18-án. A telepről táplálékszerzésre járó csapatok helyenként nagy fekete foltokban lepik el a réteket vagy földeket (pl. Tapolca, 1971. VI. 26., 200–300 stb.), vagy ellátogatnak a Szentgyörgy-hegy körüli kopárosra (pl. 1969. V. 18.) szőlőbe is, így pl. Kisapáti felett a Szentgyörgy-hegy egyik szőlőjében 1971. V. 24-én alumínium-csíkokból készült riasztókat találtam, érdeklődésemre a gazda elmondta, hogy a csobáncjárással idején olyan tömegben lepték el kis szőlőket a varjak, hogy félténi kellett zöldsegeit is. Az őszi mozgalmuk néha korán megindul és ilyenkor áramlanak tömegeik, pl. Nemesvita felől Tapolca irányába 1969. IX. 3-án este 1000–1200 darabot számláltam. Furcsa kavargásukat figyeltem meg a szigligeti várrom felett 1969. V. 19-én, nagy csóka-csapatban 5–6 vetési varjú is közölt.

90. Csóka (*Coloeus monedula*): HOMONNAY (1939) feltételezi, hogy a csóka költ a Badacsonyi sziklái között. Ezt bizonyítani nem sikerült, de a tördemici és a tomaji bányák falában egyaránt szép számmal költ. Az utóbbiban SCHMIDT az 1971-es állományt 30–40 párba becsülte. Innen látogatnak le táplálékért a földekre és a berekbe. Valószínűleg költ a Gulácson, a Csobáncban, a Szentgyörgy-hegyen, a Hegymagas feletti falban, de lehetséges, hogy a kőzsákokon is hasonló körülmények között. Fészkel Tapolca városában, ha nem is nagy számban, épületeken és a park fának odúiban. Szigligeten a park platánjainak odúiban, valószínűleg a part közeli öreg tölgyesben is.

91. Szarka (*Pica pica*): A szarka szívesen fészkel a hegyoldalak bokrosában, az erdőszéleken, az akácokban, a kerkék és szőlők fán, valamint a berek facsoportjaiban is. SCHMIDT szerint a Badacsonyon 1971-ben gyakoribb volt, mint az előző években. Ősszel a Badacsonyi körüli nádasokban találok kisebb csapatokkal.

92. Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): CHERNEL (1918) Badacsonytördenic sziklái alatt mozgó nagy szajkócsapatban 1917. X. 21-én figyelt meg kettőt, majd 23-án az erdőszélen egyet.

93. Szajkó (*Garrulus glandarius*): CHERNEL (1919, 1922) részletesen leírja, hogy badacsonyi szőlőjének gesztenye-termését hogyan károsították. A gesztenyét 100–200 m-re hordták, és csak ott fogyasztották el. Szerinte VI. hóban a cseresznyét, VIII–IX. hónapban a kukoricát, utána a körtét károsítják. Magam is megfigyeltem több helyen, hogy a szajkók valami nagyobb fehér tárgyat cipelnek. PAPP JÓZSEF volt szíves felvilágosítani, hogy a szajkók kikeresik a puhább gesztenyeszemeket, melyeknek széles fehér az aljuk. 1949–71 között a berek kivételével szajkókkal mindenfelé találkoztam, még szőlőkben és kertekben is (Káptalantóti, 1966. X. 9.). Rendszeres jelensége a szigligeti parknak, ahol PAPP szerint 1970-ben tuján fészkel. Itt 1964. X. 17-én 15–25 főnyi csapatával is találkoztam.

95. Széncinege (*Parus maior*): Széncinege mindenütt előfordul, ahol fát vagy bokrot talál, sőt CHERNEL Badacsonylábdinál 1919. X. 13-án a nádasban is látta. Megfigyeltem, hogy Badacsonytördemicen a bánya sziklafalán keresgél (1971. VI. 23.). Szigligeten a park etetőire télen nagy számban gyülekezik.

96. Kék cinege (*Parus caeruleus*): Kék cinegével leggyakrabban a szigligeti parkban találkoztam, de CHERNEL és én is télen gyakran láttuk a parti nádszegélyben. Költési időben többször észleltem a Gulácson. A Kamonkón 1955. VII. 24-én kirepült családdal találkoztam.

97. Fenyvescinege (*Parus ater*): A fenyvescinege általában téli vendége a területnek, így a szigligeti parkban több ízben találkoztam kisebb (5–6) csapataival, legkorábban 1969. IX. 2-án, legkésőbb 1968. III. 17-én. PÁTKAI még sok példányt látott itt 1964. IV. 1–3. között. Badacsonytomajon a bánya alján lévő fenyvesben 1970. XI. 22-én észleltem, ugyanitt SCHMIDT szerint 1961. IX. 29. (1 a gazosban), sőt 1971. VII. 9–28. között több ízben 1–2 a fenyőkön mozgott.

98. Búbos cinege (*Parus cristatus*): PAPP szíves közlése szerint 1971. III. 8-án egy példány mutatkozott a szigligeti parkban.

99. Barátcinege (*Parus palustris*): A Badacsonyon a szőlők és a sziklák közti bozótokban SCHMIDTtel együtt gyakran megtaláltuk, ugyancsak a Gulácson is a gyertyánosban és az akácokban egyaránt. Kirepült családokat láttam itt 1969. VI. 14-én és 18-án. A Csobánc előtti Kőmagas bokraiban kettő mozogott 1965. III. 28-án. Szigligeten a parkban és a Várhegy bozótjában gyakran láttam, egyet pedig Nemesgulácson a faluszéli bozótban, 1969. X. 15-én.

100. Őszapó (*Aegithalos caudatus*): SCHMIDT is, magam is a Badacsonyon elég gyakran láttuk minden évszakban a szőlőktől fel a plató erdejéig. Voltak közöttük fehér és csíkos fejűek egyaránt. A Tóti-hegyen két ízben láttam: 1966. X. 9. (6–8), 1969. VI. 15. (fam.). A Gulácson az akácokban és a bükkösbőben egyaránt mutatkozott: 1969. VI. 18. (fam.), X. 15. (5–6 fehér fejű), 1970. XII. 16., 1971. III. 14., V. 22-én egy a bánya-bejáró pocolyájában fürdött. A Csobáncban a szőlőkben 1954. VIII. 27. (8–10 csíkos fejű), a Szentgyörgy-hegyen a platón 1970. VI. 10-én egy, Szigligeten a Kamonkő sűrű fiatalos erdejében 1955. VII. 24. (fam.), a Várhegyen 1967. III. 12. (3–4), a parti erdőszélen 1969. IX. 2., a parkban 1968. III. 17., 1970. V. 21., 1971. II. 18. és III. 11. mind fehér fejű, és párban.

101. Függecinege (*Remiz pendulinus*): CHERNEL a Badacsonyi előtti nádasban látott kettőt 1918. IX. 25-én. SCHMIDT pedig 1971. VII. 9–28. között gyakorta észlelte.

102. Barkócinege (*Panurus biarmicus*): CHERNEL 1919. X. 13–26 között több ízben találkozott 20-as csapatával Badacsonylábdinai nádasában.

103. Csuszka (*Sitta europaea*): Csuszkát a Badacsonyi platóján, a Kőkapu körüli, és a sziklák alatti erdőben SCHMIDT is, én is gyakorta megtaláltuk. Találkoztam vele a Gulács bükkösbőben és leggyakrabban a szigligeti parkban.

104. Erdei fákusz (*Certhia familiaris*): Csak egyet láttam a Badacsonyi platóján 1970. XI. 22-én.

105. Rövidkarmú fákusz (*Certhia brachydactyla*): SCHMIDT 1970. VIII. 2-án a Badacsonyon figyelt meg egyet, én a szigligeti parkban 1970. XI. 25-én kettőt.

106. Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): CHERNELnek a badacsonyi Kőkapu szikláján 1912. X. 12-én, a tördemici sziklafalon pedig 1918. X. 22. és 1919. X. 14-én sikerült megfigyelnie a hajnalmadarat. Ugyanitt CHERNELNÉnek 1924. X. 14-én. HERTELENDY GÉZA egy ház falán látta Badacsonyan 1952. XII. 15-én (Agárdi, 1955), valamint a Szegegy Róza-házban 1964. XII. 16-án. A Szentgyörgy-hegy

közsákjain MESZLÉNYI PÁL figyelte meg 1924. X. 14-én, CSIKI LÁSZLÓ és BORSICZKY SÁNDOR pedig 1952. X. 19-én.

107. Ökorszem (*Troglodytes troglodytes*): Területünkről mindössze 10 megfigyeléssel rendelkezem, ebből 6 esik októberre (Badacsony, Gulács, Szigliget), kettő novemberre (Szigliget), egy decemberre (Gulács), egy már a költési időre (Gulács bükköse, 1958. IV. 19.). Két észlelésemet a Szigliget és Balatonederics közötti berekben végeztem, egyiket a Világospatak torkolata égeresében (1970. X. 14.). Találtam nádasban is: Szigliget-módo, 1969. XI. 13. SCHMIDT 1961. IX. 28-án találkozott ökorszeggel a badacsonyi erdőszélen.

108. Léprigó (*Turdus viscivorus*): Szigligeten a parkban 1969. X. 14-én és XI. 25-én láttam egyet-egyet. Legnagyobb számban a Gulácson találkoztam léprigóval 1969. XII. 16-án (5+1-2+1), de láttam Badacsonylábdinál is a nádas széli gyepeken 1971. III. 13-án (2).

109. Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): Mindössze 1971. III. 13-án láttam egyet a Badacsony előtti nádas szélén.

110. Énekes rigó (*Turdus philomelos*): Költési időben a Gulács bükkösében (1958. IV. 19., 1969. VI. 14., 1971. V. 22.), Badacsonytördemicen a szőlők feletti erdőcskékben (1971. VI. 26.) és a Badacsony platóján (1962. VI. 28., 1971. VI. 23.) találkoztam énekes rigóval. SCHMIDT is gyakorta hallotta énekét a badacsonyi erdőszélen. Tavasz vonuláson megfigyeltem a Szentgyörgy-hegyen a közsákok alatt (1950. IV. 2., 8-10), Szigligeten a parkban (1968. III. 17.). A legtöbb megfigyelés őszi vonulásán történt: CHERNEL 1918. X. 13., 1919. X. 12-22. között és 1921. X. 10-én figyelte meg a Badacsonyon, ahol SCHMIDT is a tomaji bánya környékén 1961. IX. 28-án kb. 30 darabot számlált meg, sőt 1963. VIII. 20-án már 6-ot riasztott fel a fűből stb. Ugyanitt megfigyeltem magam is (1965. X. 15., 4-5), 1952. IX. 28-án a Csobáncan a szőlőkben 1-2, Szigligeten a parkban: 1964. X. 17. (15-20), 1969. IX. 2. (2-3), X. 14. (10-15), 1970. X. 14. (50-60).

111. Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1969. IX. 2-án Szigligeten volt egy a parkban.

112. Örvös rigó (*Turdus torquatus*): A Csobánc várának falán ült egy hím 1965. III. 28-án.

113. Fekete rigó (*Turdus merula*): HOMONNAY (1939) a Badacsony sziklái alatt a bozótokban találta, ahol PÁTKAI 1942. VI. 17-én szép számban látta etetni őket. GRÖSSLER (1963) itt 1961. V. végén 5 éneklő hímét számolt meg. Én 1971. VI. 23-án a platón 4-et, a Kőkapu körül 3-at számláltam. De SCHMIDT is, én is a Badacsony különböző pontjain elég gyakran találtuk. Badacsonytomaj községben is találkoztam eggyel 1971. III. 13-án. Ugyanekkor a parti nádasban szintén láttam őszi vonuláson (1970. X. 12.). Nem ritka a Gulácson sem az akácostól a bükkösön keresztül fel a csúcsig. Harmadik helyen áll Szigliget parkja. De megtaláltam a Hegyesden, a Csobáncan és Szentgyörgy-hegyen is. Az utóbbin kizárólag a közsákok alatti erdőben. 1971. III. 11-én szép vonulását figyeltem meg Szigliget és Balatonederics között a nádasban, főleg hímek mentek.

114. Kövirigó (*Monticola saxatilis*): CHERNEL (1919) írja 1918. IX. 6-án: „... szél és eső elől ... menedéket keresve, be akart jönni az ablakon át a szobába ...”, még 12-én is a ház körül mozgott, majd 14-én a sziklákon. A Badacsonyon továbbá a szőlők között 1952. VI. 1-én két etető hímét láttam. KELLER (1934) szerint is költ a Badacsonyon. SCHMIDT 1958. VIII. 13-áról ezt jegyzi fel: „Hosszú idő óta először látok itt megint kövirigót, bár már valószínűleg vo-

nuló példány volt.” 1963. VII. 19-én: idei fiatal a görgeteges részen. 1963. VIII. 20-án 4-5 idei fiatal a sziklás részen, egy a peremen álló bodzabokor bogoyóit eszi. 1971. VII. 14-23. között egy család mutatkozott, amelyet a tojó etetett. A Csobáncan a szőlők között 1950. IV. 23-án és 1970. VI. 9-én egy-egy hímét figyeltem meg. A Gulács bazaltbányájában 1969. VI. 18., 1970. V. 19. és 1971. V. 22-én észleltem, a Halápon 1971. V. 21-én etető tojót. A Szentgyörgy-hegyről KELLER (1934) említi költését. Farkas (1955) 1953-ban 9, és 1954-ben 11 párba becsüli az itteni állományt. DARNAY-DORNYAY BELA szerint az 1950-es években az Ifyvilla tornyában fészkel, míg az épületet be nem vakolták. Én egy nászrepülésben lévő hímét figyeltem meg 1958. V. 23-án a Tapolcára tekintő sziklák felett.

115. Hantmadár (*Oenanthe oenanthe*): GRÖSSLER 1961-ben és SCHMIDT 1955-71 között a Badacsony szőlőiben megtalálták, de nem gyakori. A Tóti-hegy ritkás bokros oldalán is találkozom hantmadárral (1967. V. 27.), leggyakrabban a Gulács bazaltfejtőjében (1969. VI. 18., 1970. V. 19., 1971. V. 22. és VI. 26.). A Csobánc lábánál fekvő földekben (1954. VIII. 27., 1970. VI. 9.), a szőlőkben (1954. VII. 21.) és a platón (1954. VIII. 27.) is láttam hantmadarat. A Hegyesd körül megfigyeltem a köves-bokros oldalon (1964. IV. 12.), a falu feletti murabányában (1971. V. 23.), a Tapolca felé fekvő köves platón (1953. IV. 26., 4 hím). Láttam a Tapolca és Diszel közti műút mentén (1953. IV. 26.), a Haláp bányájában (1969. V. 18., 1971. V. 21.), a Szentgyörgy-hegy szőlőinek sok pontján (1970. VI. 10., 1971. V. 24.), végül Szigliget váromja körül (1955. VII. 24.).

116. Cigánycsuk (*Saxicola torquata*): CHERNEL több ízben megfigyelte őszi vonuláson Badacsony és Badacsonyládbi vasútállomások között, legkésőbbben 1919. X. 25-én. Ezen a szakaszon tapasztalatom szerint igen könnyű megszámolni őket még a vonatból vagy autóról is, mert rendszerint a huzalokan ülnek a hímek, így pl. ötöt számoltam meg 1970. V. 20-án, legkésőbbben itt 1970. X. 12-én láttam. SCHMIDT szerint gyakori a Badacsony szőlőiben, vagy a Kata-domb (Badacsonytomaj felett) bokrosaiban. De beljebb Badacsonytomajnál a földeken is megtaláltam (1969. V. 27.). A Tóti-hegy bokros részein (1966. X. 9., 1967. V. 27.), a Gulács bokros részein (1969. VI. 14., fam.), a bányában (1970. V. 19.). A Csobáncan a meredek bokrosaiban vagy a Kőmagason, a hegy lábánál fekvő földek között mindenfelé találkoztam a fajjal. Szép állományt számlálhattam meg a veszprémi műút mellett a Hegyesd felé vivő elágazás körül 1971. VI. 24-én (3 hím, 3 nőtény). A Szentgyörgy-hegyen a szőlők között vagy a közsákok alatt sokfelé költ. A Tapolca és Diszel közti földeken is mindig látható (1966, 1970, 1971). Végül a bereknek Szigliget mindkét oldalára eső részén, de még Tapolca közelében is előfordul költés idején.

117. Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*): CHERNEL elég későn látott kettőt Badacsonynál, 1919. X. 13-án. Magasabban fekvő területeken találkoztam rozsdás csukkal a Csobánc alatt a műút mentén (1967. V. 28.), valamint ugyanezen a műúton Káptalantótinál (1970. IV. 19.). A többi megfigyelésem természetesen a berekre vonatkozik: Szigliget és Balatonederics között 1967. V. 29. (3x1), 1969. V. 16. (2), 1970. VI. 11. (3x1), 1971. V. 26. (2), 1971. VI. 28. (3), Hegy magas és Badacsonytördemic között, 1967. V. 29. (2), 1970. VI. 10. (2), Raposkánál 1968. IV. 23., Nemesvitánál, 1969. IV. 21.

118. Kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*): CHERNELNÉ a Badacsonyon még 1925. X. 24-én látta. SCHMIDT szerint a Badacsonytomaj feletti bánya alján fekvő fenyes körül költés idején elég rendszeresen előfordul (1956-71). Maximálisan 4 példányt látott 1966. VIII. 19-én, egyszer a tördemeci bányánál is találkozott vele. A Szentgyörgy-hegyen 1966. VIII. 18-án kettőt észlelt.

119. Házi rozsdafarkú (*Phonicurus ochruros*): CHERNEL és CHERNELNÉ őszi vonulásukat figyelte meg a tördemici sziklákánál 1917. X. 19–24., 1918. X. 22., 1919. X. 12–26. között és 1923. X. 21-én. GRÖSSLER (1963) 1961. V. végén két hímét látott a Badacsonyon, közülük egyik „cairei”-típus. SCHMIDT és magam a Badacsonyon rendszeresen megtaláltuk költési időben a szőlőkben 1950–1971 között. SCHMIDT szerint „... különösen a nádfedeles régebbi épületeket kedveli...” 1958-ban egy kicsit megapadt számuk, ugyanígy 1971-ben. A legerősebb őszi vonulásukat a tördemici bányákban és a Kőkapu szikláin figyeltem meg 1970. X. 12-én (összesen 10–20). Költési időben megtaláltam a Gulács bányáiban (1970. V. 19.). A Csobáncon (1954. VIII. 23., a sziklákon fam.), a Haláp bányájában (1971. V. 21-én egy hím etet), a Szentgyörgy-hegy szőlőiben (1950. IV. 2., 1970. VI. 10., 1971. V. 24.). Vonulási időben a Gulács bányájában (1969. X. 15., 5–6), Szigligeten (1964. X. 17., az Alkotók Háza tetején 1–2, a templomon 2–3 és a várrom körül 10–15, köztük egy gyűrűs példány). Területünkön is urbanizálódik a házi rozsdafarkú: Az első lépés, hogy a Badacsony szőlőiben is kihasználják a tv-antennákat vártának (1966. VI. 27.). Tapolca városában hasonlóképpen (1971. IV. 18.), de a városban már 1950. VI. 18-án is megtaláltam, ugyanígy Gyulakeszi községben (1952. IX. 28.).

120. Fülemlüle (*Luscinia megarhynchos*): Érkezési adat: Tapolca, 1912. IV. 12. A hegyek alján fekvő bokros területek rendkívül alkalmasak a fülemlüle költésére, mindenütt szép állomány található, így a Badacsonyon, Tóti-hegyen, Gulács, Csobáncon, Hegyesden, Zalahaláp határában, a Halápon, a Véndeken, Szentkút körül, a Szentgyörgy-hegyen különösen a Kisapáti felé néző oldalon, de a többi részén, sőt még a plátón is. Szigligeten a parkban és az erdőszéleken volt, a berekben csak Nemesvita vasútállomásnál hallottam, ahol a kis égeres rendkívül sűrű aljnövényzetű. Költésére vonatkozó adatok: Csobánc, 1970. VI. 9., fam., SZABÓ LÁSZLÓ Szigligeten a part közeli öreg tölgyesben 1970. VII. 6-án még 3-as fészekalját találta. Legkorábbi adataim: Gulács, 1958. IV. 19. (3), Csobánc, 1950. IV. 23. (4), Hegyesd, 1953. IV. 26. (3), 1964. IV. 12. (2), Zalahaláp, 1964. IV. 12. (1), Kisapáti, 1950. IV. 23. (2), Szigliget (park), 1951. IV. 29. (1).

121. Kékbegy (*Luscinia svecica*): CHERNEL a Badacsonyládbi előtti nádasban 1919. X. 13-án figyelt meg kettőt. STERBETZ a Lesenceistvánd vasútállomás melletti lápon 1958. VII. 7-én egy éneklő hímrel találkozott. Én a Szigliget és Balatonederics közti berekben 1968. IV. 23-án láttam egyet.

122. Vörösbegy (*Erithacus rubecula*): A vörösbegyét egész éven át megtaláljuk a hegyekben (Badacsony, Tóti-hegy, Gulács, Hegyesd, Szentgyörgy-hegy, Szigliget – a parkban csak vonuláson), de a berekben csak egy tavaszi (Tapolca, vasútállomás, 1965. III. 28., 2) és egy őszi (Nemesvita, vasútállomás, sűrű égeresében, 1955. X. 1., ének) megfigyelésem volt. Legnépesebb állományait a Gulács (1971. VI. 22. 7 éneklő hím) és a Badacsony bükköseiben (1971. VI. 23., 8 éneklő hím) találtam.

123. Réti tücsökmadár (*Locustella naevia*): PÁTKAI (1947) megtalálta a fajt 1942. VI. 18-án a Badacsonytördemic és Balatonederics körüli berekben. Az utóbbi ponton 1968–71 között minden tavasszal megtaláltam, de csak egyesével (1968. VI. 7., 1969. V. 16. és 19., 1970. V. 21., és VI. 11., 1971. V. 26.).

124. Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*): 1970. VI. 11-én hallottam egyet a Világos-patak torkolatának égeresében. Csaknem ugyanerről a pontról hallható volt másik két fajtársa is.

125. Nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*): CHERNEL 1918. IX. 9-én Badacsonyládbi előtti figyelte meg. Legkorábbi adatom a Szigliget és Balatonederics közti berek nádasából 1951. IV. 29., ahol költési időben egyet-egyet (1967- és 1970-ben) hallottam, legkésőbbi adatom innen 1955. VII. 24. A Hegymagas és Badacsonytördemic közti berek nádfoltjaiban is észleltem egyet 1969. V. 19-én.

126. Fülemlülesítke (*Luscinola melanopogon*): CHERNEL észlelte a Badacsony előtti nádasban 1918. IX. 15-én. A Szigliget és Balatonederics közötti berekben költési időben több éven át megtaláltam 1951–1970 között. Megfigyeltem a Szigliget és Hegymagas közti berekben is (1967. V. 29.), valamint a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti lápon (1969. V. 17., 2x1).

126. Nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*): A nádirigó hangját tavasszal Badacsonytomajtól Badacsonyláddig a parti nádasokból mindenfelé hallhatjuk. 1971. VI. 25-én pl. Tomaj és Badacsony között 5 szólt. SCHMIDT még VII. 17-én is hallotta. Ugyanígy a Szigliget és Balatonederics közti nádasban is. Legkorábbi adatom innen 1969. IV. 23., a legkésőbbi 1969. IX. 2. A berek csatornáit mentén települt nádfoltokban is megtelepül, pl. a Szentgyörgy-hegy és Tapolca között, 1955. VI. 8-án 3x1, Szigliget és Hegymagas között a műútról 1967. V. 29-én ugyanennyi, Tapolca és Gyulakeszi között 1970. VI. 9-én 1, a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti mocsárban 1969. V. 17-én 1 db.

128. Cserregő nádiposzáta (*Acrocephalus scirpaceus*): CHERNEL Badacsonynál 1918. IX. 15-én figyelte meg. Saját megfigyeléseim: Szigliget és Balatonederics közti berekben, 1970. VI. 11., 3x1+2, 1971. VI. 28., 1, Badacsonytomaj és Badacsony közti parton, 1971. VI. 25-én 1 db.

129. Énekes nádiposzáta (*Acrocephalus palustris*): 1969. VI. 14-én Badacsonytördemic és Nemesgulács közti műút közelében énekelte egy, énekébe gébics, veréb és poszáta hangoztató szótt, 1970. V. 21-én Szigliget és Balatonederics közti berekben 1, ugyanitt VI. 11-én 2, a Hegymagas előtti berekben 1971. V. 21-én és 24-én 1, Hegyesd falu alatt az Egerpatakánál, 1971. V. 23-án 1, a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti mocsár szélén 1971. V. 25-én 2-t láttam.

130. Foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*): Badacsonyládbi előtti 1918. IX. 9-én és 15-én figyelte meg CHERNEL, majd CHERNELNÉ 1923. X. 11-én. Magam 1967–71 között a tomaji mocsárban, a Badacsonytördemic – Hegymagas – Szigliget – Balatonederics közti berekben mindig megtaláltam.

131. Kerti geze (*Hippolais icterina*): Találkoztam gezével 1969. VI. 15-én Nemesvita vasútállomás égeresében, a Nemesgulács alatti berek csatornáinak fásorában 1970. V. 19-én és 1971. V. 22-én, a Hegymagas alatti berekben a műút mentén 1970. VI. 10-én (2x1) és 1971. V. 24-én (1), a Világos-patak torkolatának égeresében 1970. VI. 11-én és 1971. V. 26-án.

132. Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*): BÁRDIO szerint Lesenceistvándra 1926. IV. 8-án érkezett. Az én legkorábbi megfigyeléseim: Gulács, 1958. IV. 19., Hegyesd, 1964. IV. 12., Szigliget és Balatonederics közti berekben, 1963. IV. 23., Nemesvita vasútállomás, 1969. IV. 21., Badacsony, park, 1970. IV. 23., Nemesvita vasútállomás, 1971. IV. 16. A legkésőbbi adatom: Tóti-hegy, 1966. X. 9. A hegyek között mindenfelé előfordul, ugyanígy a parkokban is (Szigliget, Tapolca, Badacsonytördemic, Badacsony), a berekben már ritkábban, bár ahol bokros sűrűség akad, ott is megtelepszik. Az állomány nagyságára vonatkozólag példaként állíthatom Gu-

lácsot: 1969-ben 14, 1970-ben 15, 1971-ben 17 éneklő hím, a szigligeti parkban 1969- és 1970-ben 4 hím.

133. Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*): A Gulácson a hegy aljában fekvő akácokban 1969. VI. 18-án és 1971. V. 22-én 1-1, a Haláp csúcsa körül 1969. V. 18-án kettő énekel, a Szentgyörgy-hegyen 1970. VI. 10-én az Oroszlános-kút körüli szőlők bokrosaiban 1, a platón 1, 1971. V. 24-én a Szentgyörgy-templom körül 3x1, a Raposka feletti homokos szőlőkben 2x1 és ugyanezen a napon Hegymagas alatti berek szélén, egy.

134. Kerti poszáta (*Sylvia borin*): SCHMIDT szerint a Badacsony bodzásaiban érés idején mindig megjelenik a többi poszáttal együtt, pl. 1963. VIII. 19-20., 3-4; 1966. VIII., 2-3 db. Nemesvita vasútállomás égeresében 1967. V. 27-én hallottam egyet: Szigliget és Balatonederics közti berekben 1971. V. 26-án 3x1 db.

135. Mezei poszáta (*Sylvia communis*): A hegyek lábánál, a szőlők között, a szőlők feletti bokrosokban, vagy a bokros platókon (Csobánc, Haláp, Véndek, Szentgyörgy-hegy), de a berek elszórt bokrainál is megtalálható a mezei poszáta, pl. a Szentgyörgy-hegy platóján 1955-ben 20-25, 1967-ben 10-12, 1970-ben 6 pár, a berekből példa a Kongópuszta körüli terület 1970-ben 4-5 pár. Legkorábbi adataim: Csobánc, 1950. IV. 23., Szigliget-Balatonederics közti berek, 1951. IV. 29., 1968. IV. 23.

136. Kis poszáta (*Sylvia curruca*): A hegyek között mindenfelé előfordul, pl. Gulács alján az akácokban, a Tóti-hegyen, a Csobáncban, a Halápon, a Szentgyörgy-hegyen, még a plató bokrosaiban is), a Hegyesden. SCHMIDT több ízben megtalálta a Badacsonytomaj feletti fenyves közelében. Megtaláltam belterületen is: Tapolca, park, 1970. VI. 11., Badacsonytördemic, park, 1971. VI. 23., Káptalantóti, 1969. VI. 15. Legkorábbi adataim: Csobánc, 1950. IV. 23., Gulács, 1958. IV. 19., Nemesvita, berek, 1969. IV. 21.

137. Fitiszfűzike (*Phylloscopus trochilus*): PÁTKAI (1947) találta meg 1942. VI. 17-én a Badacsonyon. Én csak vonuláson észleltem 1969. IV. 21-én Nemesvitánál.

138. Sisegő fűzike (*Phylloscopus sibilatrix*): 1942-ben a Badacsonyon költési időben PÁTKAI találta. SCHMIDT elég rendszeresen megfigyelte 1956-71 között. GRÖSSLER (1963) a badacsonyi tölgyes állományát 1961-ben 5-6 párra becsülte. Én a Badacsonyi platójának bükkösében találok vele (1971: 2). A Gulács bükkösének állománya: 1970: 5, 1971: 6-7 pár. A tavaszi vonuláson felkeresi Tapolca parkját is (1950. IV. 23., 1953. IV. 26., 1970. IV. 20. és 22.). Legkorábbi adatom: Hegyesd, 1964. IV. 12. Augusztusban már a szőlők között is mozog (Csobánc, 1954. VIII. 27.). A szigligeti parkon tavasszal és ősszel átvonul (1951. IV. 29., 1969. IX. 2.), ilyenkor megjelenik a berkek fáin is (Nemesvita, 1969. IV. 21.).

139. Csilicsap fűzike (*Phylloscopus collybita*): Érkezési adat: Tapolca, 1912. II. 27., Távozási: Badacsony, 1918. X. 4. Költési időben PÁTKAI és SCHMIDT is megtalálták a Badacsonyon. A hegyekben mindenfelé költ. A Gulácson a V-VI-i állomány: 1969: akác 2, bükkös 3, 1970: bükkös 1, csúcs erdeje 1, 1971: akác 3, bükkös 4, északi bozótos 1, a szigligeti parkban: 1969: 2, 1970: 1. Ősszel itt nagy számban gyülekezik. Legkorábbi adataim: Diszel feletti fenyves széle, 1964. IV. 12., Szigliget, 1967. III. 12., a legkésőbbiek: Csobánc (plató), 1952. IX. 28., Badacsonytomaj (part), 1962. X. 7. (csilp-csalpol is), Szigliget (park és Várhegy), 1964. X. 17., Badacsony (sziklák alatti erdő), 1965. X. 14., Tóti-hegy, 1966. X. 9., Tapolca (park), 1969. X. 16., Szigliget (park és Világos-patak égerese), 1970. X. 14.

140. Sárgafejű királyka (*Regulus regulus*): Ősztől tavaszig tartózkodik a területen: CHERNEL és CHERNELNÉ legkorábbi adatai a Badacsonyról: 1917. X. 22., 1918. X. 1., 1919. X. 10., 1924. X. 21. Saját legkorábbi adataim: Szigliget (park), 1964. X. 17., 1969. X. 14., 1970. X. 14., Badacsonytomaj (bánya alatti fenyves), 1965. X. 14., Világos-patak torkolata, 1970. X. 14. A legkésőbbi adataim: Gulács (a csúcs fenyvese), 1958. IV. 19., Szigliget (park), 1964. IV. 3. (PÁTKAI), 1968. III. 17., 1971. III. 11., Badacsonytomaj (Klastromforrás), 1971. III. 13. Találkoztam királykával Tapolca város parkjában is (1969. X. 16.).

141. Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): Egy ízben láttam 1-2 példányt a Gulács bükköse felett 1958. IV. 19-én.

142. Szürke légykapó (*Muscicapa striata*): A szürke légykapó a Balaton környéki villanegyedekben sokfelé megtalálható, erről a szakaszról azonban viszonylag kevés adattal rendelkezünk. GRÖSSLER (1963) megtalálta 1961. V. végén a Badacsonyi sziklái alatt és a vasút mentén, SCHMIDT 1963. VIII. 19-én. Tapolcán a vasútállomás melletti parkban találok vele kettővel 1967. V. 27-én, őszi vonuláson láttam a Rókarántón, 1954. VIII. 29. (1), és a szigligeti parkban, 1969. IX. 2. (2x1 db).

143. Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*): BÁRDIO Lescenceistvádról jelzi érkezését 1924. IV. 12-én. SCHMIDT 1951. VII. 2-án a badacsonyi erdőben látott egy hímét, 1971. VII. 10-én pedig a szőlőkben. 1971. VI. 26-án a Gulács bükkösében három helyen szólt.

144. Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): SCHMIDT észlelt a badacsonyi erdőben 1955. IV. 30-án 3 példányt, V. 1-én kettőt.

145. Kis légykapó (*Ficedula parva*): PETÉNYI előtt ismert volt 1841-ből előfordulása a Badacsonyon és Szigligeten (GRESCHIK, 1928).

146. Szürkebegy (*Prunella modularis*): CHERNEL a Badacsonyi platóján és szőlői között figyelte meg: 1917. X. 22., 1919. X. 13-18. között, SCHMIDT pedig 1961. IX. 28-án több példányt hallott, ugyanígy IX. 30-án is. Magamnak a következő adataim vannak: Csobánc, 1965. III. 28. (a szőlőkben 1, a Kómagason 1), Badacsonyon a tomaji kőfejtő és a szőlők között 1965. X. 14-én SCHMIDTtel és G. EBERREL 6-7 példányt észleltünk, a Tóti-hegy bokrosában, 1966. X. 9. (2), Szigliget (a park falán kívüli gázosban), 1970. X. 14. (1-2).

147. Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): CHERNEL (1918) a Badacsonytördemic feletti sziklákra 1917. X. 19-én látott kettőt, X. 22-én egyet, de 24-re eltűntek. Viszont CSABA (1967) talált CHERNEL jegyzeteiben 1917. VIII. 19-ről is adatot (2 fiatal, majd 6 példány). Valószínűleg nem tartotta ezeket az adatokat elég biztosnak ahhoz, hogy a farról szóló részletes tanulmányában közölje.

148. Réti pityer (*Anthus pratensis*): Áthúzó csapatokat figyelt meg CHERNEL a Badacsonyi felett, illetve a part mentén, 1918. X. 10. és 19., 1919. X. 22-én. Tavaszi vonuláson csak 1965. III. 28-án észleltem a Tapolca vasútállomás melletti réten, az őszi vonuláson: Tapolca és Gyulakeszi között a földeken (4-5) és a Csobánc platóján (6-8), 1954. VIII. 27. 6-6, Badacsonytördemic és Nemesgulács közti földeken (1), valamint a Gulács és Badacsonyi közti szőlőkben (1), 1969. X. 15., a Szigliget és Balatonederics közti berekben, 1969. X. 13. (2x1+2), X. 17. (6x1), 1970. X. 14. (2x1-2).

149. Parlagi pityer (*Anthus campestris*): 1968. IV. 23-án

Raposka mellett a földéken egy, 1971. V. 23-án a Diszel feletti kopároson 1 példány.

150. Erdei pityer (*Anthus trivialis*): SCHMIDT a Badacsonyon 1958. VIII. 14. (1), 1961. IX. 28. (3–4) és 1963. VIII. 19. (5–6) figyelte meg vonulását. Költési időben megtaláltam a Badacsony platóján (1962. VI. 28.), a Tóti-hegyen (1964. V. 27.), a Hegyesden (1964. IV. 12.), a Gulácson (1958. IV. 19.) és a Szentgyörgy-hegyen (1958. V. 23.).

151. Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): Bár a faj gyakori téli vendég a Balaton partján és a csatornák mellett, a mi szakaszunkról csak egyetlen megfigyelésem van: Szigliget (móló körül), 1968. X. 18. (1).

152. Barázdabillegető (*Motacilla alba*): Érkezési adatok: Tapolca, 1912. II. 28., Zalahaláp, 1920. II. 29., Lesencetomaj, 1921. II. 25. CHERNEL és CHERNELNÉ erős vonulását figyelték meg a Badacsonynál 1917. IX. 19–26. között, 1918. IX. 16–X. 4. között, 1923. X. 19., 1925. IX. 23-án. Megtaláltam a szőlőkben a Badacsonyon (1950–71) és a Szentgyörgy-hegyen (1950, 1955, 1971) a bányákban a Gulácson (1969, 1971) és a Halápon (1971), köves réten Halastópuszta körül (1969), parkban Badacsonyban (1955), községekben Badacsonytomajon (1969), Gyulakeszin (1950, 1954, 1965), Nemesgulács (1958), Hegyesden (1964) és Tapolcán (1965), földéken Tapolca és Gyulakeszi között (1952, 1954), Raposkánál (1954), Tapolca mellett (1956), a Csobánc alatt (1965), a berkekben Tapolcánál (1950), valamint Szigliget és Balatonederics között (1955, 1969). Őszi vonuláson gyakorta futkos Badacsony kikötőjében a mólón vagy a kőgáton, pl. 1962. X. 7. és 9., 1966. X. 9., Szigligeten az Alkotók Háza tetején 1969. X. 14-én, Nemesgulács faluban ugyanezen a napon.

153. Hegyi billegető (*Motacilla cinerea*): CHERNEL 1918. X. 6-án a badacsonyi kikötőben látott egyet, SCHMIDT 1961. IX. 30-án a szőlők felett áthúzó. Magam Szigligeten a mólónál 1968. X. 18-án egyet és a berek egyik csatornájánál 1971. III. 11-én egy-kettőt.

154. Sárga billegető (*Motacilla flava*): CHERNEL Badacsonyládbi nádasa előtt figyelte meg vonulásukat 1918. IX. 7-én, BARDIO az érkezéseket Lesenceistvádnál 1924. IV. 13-án és 1926. IV. 2-án. Legkésőbb Lesencetomajnál látta 1924. X. 19-én. Egy kivételével valamennyi (23) megfigyelésem a berekre vonatkozik. Csak 1950. IV. 23-án láttam a Csobánc alatti Kőmagas köves legelőjén, de akkor is legelő marhák között. Viszont a többi 23 megfigyelés a berek minden részére eloszlik, ebből a Szigliget és Balatonederics közti szakaszon évente 4–5 párba becsülhető a költők száma. Ki kell emelnem a Raposkánál 1971. V. 24-én végzett megfigyelésemet: az észlelt hím sapkája igen sötét színű volt, fehér *superciliuma* pedig hiányzott.

155. Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): Tapolcán 1928. XII. 7-én több példányt láttak, Zalahalápon 1920. II. 2-án fagyöngyön lakmározott 25–30 madár, Tapolcán 1932. XII. 24-én ismét 12, Nemesvitán 1933. II. 20-án kb. 20, ebből egy gyűrűs:

Budapest	Budapest	1932. XII. 24.
63443	+ Nemesvita	1933. II. 20. 58 nap, 150 km SW

Szigligeten PAPP 1969. XII. 16-án 300–400-as csapatot észlelt. 1970. XI. 25–30. között nyugtalanul mozgó csapatokat látott. Magam pedig 1970. XI. 25-én egy 10–15-ös csapatot, mely a park magas fái pihent.

156. Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): CHERNEL 1918. X. 15-ről jelzi érkezésüket Lesenceistvándról. Én 1965. X. 14-én figyeltem meg a Badacsonyon a szőlőkben és 1970. XII. 17-én Káptalantóti előtt a berekszéiben.

157. Kis őrgébics (*Lanius minor*): Leggyakoribbnak találtam 1954. VII. 21-én Tapolca és Gyulakeszi között a műút mentén (1+3+1+2+1), de a műutak mentén találkoztam kis őrgébicsel Tapolca és Kisapáti között (1955), Badacsonytörдемic és Nemesgulács között (1969), Nemesgulács felett a földéken (1971), Káptalantótinál (1969) és a Ciframajornál (1970). Felhatol a szőlők közé is, pl. Badacsony (1955), Gulács és Kőbölkút között (1971), a Szentgyörgy-hegy tapolcai oldalán (1955). Mégis főleg a berkek lakója, mint Badacsonytomaj és Badacsonyörs között (1970, 1971. VI. 25-én 4x1 db), Badacsonyládbi (1965), Tapolca (1960), Raposka (1958, 1967, 1971), Hegymagas és Szigliget között (1967), Nemesvita (1971), Szigliget és Balatonederics között (1951, 1955, 1960, 1967, 1969, 1970, 1971), utóbbi szakaszon egy párnál több nem szokott tartózkodni.

158. Töviszúró gébics (*Lanius collurio*): HORVÁTH Hegyesd és Zalahaláp között állapította meg fészkelését. SCHMIDT is mindig megtalálta a Badacsonyon. A terepben nem válogatós, ha bokrokat talál, így a berektől fel a Csobánc és a Szentgyörgy-hegy platójáig mindenütt megtaláltam. Badacsonyban és Szigligeten a parkokban is költ. Legkésőbbi előfordulási adatom: Badacsony, 1954. IX. 23. (2 db). SCHMIDT 1955. V. 1-én látta a Badacsonyon legkorábban.

159. Seregély (*Sturnus vulgaris*): A seregélyre vonatkozólag csak megismételhetném, amit az előző részben írtam (1970). A táplálkozó és éjszakázó helyek, a szőlők és a nádasok közelsége sok ezrével csábítja ide őket, és a közeli erdők fáinak odvaiban szívesen fészkelnek. CHERNEL a legnagyobb tömeget Badacsonynál 1917. X. 2-án látta gyülekezni a nádasban. Itt is megfigyeltem, hogy szívesen behúzódik a kukoricásokba, még akkor is, amikor ott már a szemes táplálékot nem tudja fogyasztani, pl. Szigliget és Balatonederics között 1955. VII. 24-én 600–800-as csapat a kukoricás szélében és a boglyák körül, Tapolca és Gyulakeszi között 1969. IX. 3-án 60–80 kukoricásban. Tavasszal szívesen keresgél a vizenyős réteken. Diszelnél az Eger-patak mentén 1971. V. 23-án 150–200, vagy szántásokon, pl. Sáska és Zalahaláp között, 1964. IV. 12-én 20–25 db. A bükkösben is szívesen költ és ha az odúk száma megengedi több pár telepszik egymás közelébe. Ilyenkor hangversenyük még élénkebb és más madarak énekét is beleszövik dalukba, pl. 1970. V. 19-én a Gulács bükkösében egy seregély a fakopáncs és a barátka hangját utánozta.

160. Pásztorbogar (*Pastor roseus*): SCHMIDT OTTÓ figyelt meg 1959. VII. elején 2 öreg és 3 fiatal példányt Badacsonyon.

161. Házi veréb (*Passer domesticus*): Mivel a veréb számára a szőlők présházai is kultúrterületet jelentenek, madarunkat mindenütt megtaláljuk. Ősszel gyakran kukoricásban gyülekeznek, pl. Ciframajor, 1969. X. 17. A hideg tél beszorítja a falvakba, pl. Balatonederics vasútállomáson mindig sok a veréb, ezzel szemben 1971. II. 18-án és III. 11-én innen eltűntek. Nemcsak hulladékot keresgél vagy a szőlőt dézsmálja, cserebogarat is láttam fogni (Zalahaláp, 1969. V. 18.), tücsköt (Raposka, 1955. VI. 8.) vagy nagyobb bogarat (Balatonederics, vasútállomás, 1968. IV. 23.). Csipegeti a vadkendert is (Nemesgulács, 1969. VI. 18.).

162. Mezei veréb (*Passer montanus*): Mindenfelé megtaláljuk a mezei verebet is, még a kőfejtők sziklarepedéseiben is fészkel, a berkek facsoportjaiban szintén. Ősszel nagy csapatokba verődik más pinty-félékkel együtt, pl. Szigliget, 1959. IX. 30., 80–100 db.

163. Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*): A Hegyesden 1953. IV. 26-án egy pár. Az egyikük szarvasbogarat fogott, szárnyfedőit lecsipte s lehullatta, ugyanekkor száraz

gallyacskákat is tördeltek. A Gulács bükkösében előfordulása rendszeres (1958. IV. 19., 1970. V. 19., 1971. VI. 26.), a Badacsonyi platóján szintén (1951. V. 1., SCHMIDT, 1970. XI. 22.). A szigligeti parkba télen húzódik be (1964. X. 17., 1968. III. 17., 1969. IX. 2., 1970. XI. 25. - 2+1+3 -, 1971. III. 11. - 8-10 -).

164. Zöldike (*Carduelis chloris*): CHERNEL vonuló csapatait figyelte meg a Badacsonynál 1919. X. 13. és 1921. X. 7-12. között. SCHMIDT szerint 1951-ben fészkel a Badacsonytomaj feletti fenyvesben, erdőszéleken, bokros területen, a szőlők között és parkokban. Költési időben sokszor láttam Tapolcán a vasútállomás melletti parkban (1960, 1964, 1967, 1970, 1971), 1967. V. 27-én etetni is láttam, ugyanígy a badacsonyi parkban (1955, 1968, 1969). Nemesgulács temetőjében, ahol sok a tujafa gyakran találkoztam vele 1967-1971 között, Hegyesd falu temetőjében hasonló körülmények között (1971). Szigligeten a parkban szintén rendszeresen előfordul, még 1969. IX. 2-án is láttam egy családot. A falvakban megtaláltam Badacsonytördemicen (1969, 1970), Diszelen (1971), Zalahalápon (1969). Megtaláltam a Véndeken (1969. V. 18.) és szőlőkben a Szentgyörgy-hegyen is (1967, 1970). Itt a plató fenyvesében a kirepült fiatalok 1955. VI. 8-án keresztcsőrű-szerű hangon hívogatták egymást. A Diszel feletti kopáron és a fenyves szélében 1964. IV. 12-én találkoztam zöldikével. Az erdőszéleken a Gulácson és Szigligeten láttam. Végül a berkekben Badacsonytomaj és Badacsonyörs között, Tapolcánál, Badacsonytördemic és Hegymagas között, valamint Szigliget és Balatonederics között.

165. Tengelic (*Carduelis carduelis*): CHERNEL 1917. X. 19., 1918. IX. 14. és 1919. X. 13-21. között figyelt meg vonuló csapatokat a Badacsonyon. Mindenütt előfordul, még a bazaltbányákban is láttam keresgélni. Nagyobb csapataival a Szigliget és Balatonederics közti berekben találkoztam, pl. 1950. IX. 19. (50-60), 1971. II. 18. és III. 11. (40-50), stb.

166. Csiz (*Carduelis spinus*): A Badacsonyon a Rodostó-Menedékház körül hallottam 1970. XI. 22-én: Szigligeten a parkban 1970. XI. 25-én: a Világos-patak torkolatának égezésében 1969. X. 17. (8+2): 1970. X. 14. (3x1+18+szól).

167. Kenderike (*Carduelis cannabina*): CHERNEL a kenderike vonulását a Badacsonynál 1917. X. 19-én és 1919. X. 15-én figyelte meg. A kenderike fészkelésének különösen megfelelnek a szőlők (lásd SCHMIDT is), ahol minden évszakban megtaláltam őket (Badacsony, Tóti-hegy, Gulács, Csobánc, Szentgyörgy-hegy, Szigliget: Aranykagyló), ugyanígy a bokrosok is (Szentgyörgy-hegy platója, Szigliget: Várhegy, Tóti-hegy legelője, Zalahaláp határa, a Diszel feletti kopáros). Találkoztam kenderikével a műutak mentén is (Tapolca-Diszel, Badacsonytördemic-Nemesgulács). Igen gyakran előfordul a bazaltbányákban (Gulács, Badacsony mindkét bányája, Haláp). A berekben láttam kenderikét Raposka vasútállomása mellett (1968. IV. 23.), Hegymagas és Badacsonytördemic között (1969. V. 19., 1971. V. 24.), Nemesgulácsnál a vasútállomás és a falu között (1970. V. 19., 1971. VI. 26.).

168. Csicsörke (*Serinus serinus*): PETÉNYI „Zala”-megyében találta, (1850), de vajon beleértette-e a mi terepszakaszunkat, az már nem állapítható meg. SCHENK (1926) véleménye szerint fészkel a Balaton „északi partján”, de a szőlők nem kedveznek neki. CHERNEL vonuláson figyelte meg 1918. X. 4., 1919. X. 15-16 között, valamint csapatosan 1921. X. 12-én. BÁRDIO Lesenceistvándról 1924. IV. 14. és 1926. IV. 11-ről jelzi érkezését. SCHENK véleményével szemben SCHMIDT és én is a Badacsonyon megtaláltuk a szőlőkben. Költési időben mutatkozott Tapolcán, főleg a vasútállomás melletti parkban (1955, 1963, 1965, 1966, 1967, 1970),

Badacsonyon a parkban (1962, 1963, 1966, 1969), Szigligeten a parkban (1959, 1970), de a községben is. Láttam Zalahápon (1964, 1969), Badacsonytördemicen (1970), Nemesgulácson (1971), Diszelen (1971) és Hegyesden (1971) a temető körül. Legkorábbi adatom: Tapolca és Zalaháp, 1964. IV. 12., legkésőbbi: Badacsonytördemic, 1970, X. 11.

169. Sívöltő (*Pyrrhula pyrrhula*): Megfigyelési adataim: Badacsony (Rodostó-menedékház és plató), 1970. XI. 22., Badacsonytördemic szőlői, 1970. XI. 22., 1971. III. 13. (3 hím, 3 tojó), Gulács, 1970. XII. 16., 1971. III. 14., Szigliget (Várhegy erdeje), 1968. III. 17., (park), 1970. XI. 25. (10-12 db).

170. Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*): SCHMIDT a Badacsonyon észlelte 1963. VIII. 18. (2+30-40), VIII. 19. (4-5 tobozokat bontogat), VIII. 20. (8), 1968. VII. 4., 1971. VII. 15. (juv.), FAPP szerint 1969. X. 16-án Szigligeten a parkban jelent meg 7-8 példány.

171. Erdei pinty (*Fringilla coelebs*): CHERNEL és CHERNELNÉ őszi vonulását figyelte meg, amint 300-400 m magasságban húztak csapatai: 1917. X. 12-14., 1918. IX. 30. - X. 30., 1919. X. 9-22., 1921. X. 5-12., 1923. X. 7. Az erdei pintyet az erdőkből és a parkokban mindig megtaláljuk, pl. Tapolcán az említett parkban költés idején is (1967, 1969, 1970), ugyanígy Badacsonyan és Szigligeten. Számátalan adatok közül csak néhányat kívánok megemlíteni vonulásáról: Káptalantóti (földek), 1966. X. 9. (több 5-6-os csapat), Szigliget (a Tapolca-patak menti földek), 1968. III. 17. (több 20-25-ös csapat), a parkban 1969. X. 14-én erős vonulás, 1970. X. 14., Gulács, 1970. XII. 16. (több csapat, a hegy lábánál gyümölcsfákön pihennek fenyőpintyekkel együtt).

172. Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*): Szigliget (a Tapolca-patak mentén), 1968. III. 17. (8-10) Gulács, 1970. XII. 16. (25-30 és 30-40-es csapatok).

173. Citromsármány (*Emberiza citrinella*): A hegyekben többféle terep igen megfelel a citromsármánynak, de a berekben nem találkoztam vele. Ilyenek az erdőszélek (Badacsony, Tóti-hegy, Gulács, Hegyesd, Véndek, Szentkút), a szőlők a magános fákkal és a szegélyező bokrosokkal (Badacsony, Csobánc, Káptalantóti, Szentgyörgy-hegy), a bazaltbányák szegélye (Gulács, Haláp), a kopárosok, ahol bokrokkal tarkáltak (Diszel, Zalahaláp, Kómagas), a legelőerdők (Hegyesd) vagy a Szentgyörgy-hegy platójának bozótos. A legsűrűbb állományát 1954-ben a Csobánc (7) és 1971-ben a Szentgyörgy-hegyen (7) találtam. A Gulácson az állomány ingadozása: 1969 : 5, 1970 : 5, 1971 : 3 pár. 1954. VII. 21-én a Csobáncan egy hím a szikla tetejére ült ki énekelni.

174. Sordély (*Emberiza calandra*): A sordély a berkek legzetes madara. Példák az állományára: a Badacsonytomaj és Badacsonyörs közti vizenyős rét: 1967 : 3, 1969 : 5, 1971 : 5 pár, Tapolca körüli vizenyős réteken és a velük határos szántókon: 1950 : 4, 1954 : 1, 1965 : 1, 1967 : 1, 1968 : 2, 1970 : 2, 1971 : 1 pár, Badacsonytördemic és Hegymagas közti berekben: 1967 : 5, 1969 : 3, 1970 : 3, 1971 : 3 pár, Szigliget és Balatonederics közti berekben: 1951 : 2, 1955 : 3, 1962 : 1, 1963 : 1, 1967 : 3, 1969 : 2, 1970 : 1, 1971 : 4 pár, Raposka vasútállomás körüli berekben: 1955 : 1, 1958 : 2, 1962 : 2, 1965 : 2, 1969 : 1, 1970 : 1, 1971 : 1 pár, de találkoztam sordélyal a berekben Nemesgulácsnál, Káptalantótinál, Kisapátinál, Lesencetomajnál és Nemesvitánál is. Előfordul a magasabban fekvő földek között: Tapolca és Gyulakeszi között (1954: 4 pár), Tapolca és Diszel, Sáská és Zalahaláp, Badacsonytördemic és Nemesgulács között, sőt a Szentgyörgy-hegy alján a Tapolca felé eső szőlők közé, a Csobánc alján a Kómagasra is felhatol. Legkorábbi adatom: Lesenceistvánd, 1971. II. 19., a legkésőbbi: Tapolca,

1969. X. 16. Őszi gyülekezésétük Tapolcánál figyeltem meg: 1956. VIII. 26. (20–30), Badacsonylábdinál 1962. V. 9-én a műúton lótrágyában szedgetett.

175. Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): FARKAS (1955, 1967) a Szentgyörgy-hegyen az Ify-villa közelében találta meg: 1952. VI. 29-én és 1953. V. 27-én egy-egy párt. A Badacsonyon 1953. V. 26-án a Kisfaludy-ház környékén 6–7 párra becsülte az állományukat.

176. Nádi sármány (*Emberiza schoeniclus*): Területükön

elsősorban a Balaton nádasában található, pl. Szigliget és Balatonederics között 1951. IV. 29. (1), 1969. V. 16. (1), VI. 19. (3), 1970. VI. 11. (2), 1971. VI. 28. (2), Badacsonylábdinál, 1966. III. 17. (1), feljebb a berekben Nemesvitánál 1969. IV. 21. (1), Hegy magas és Badacsonytördemic között, 1970. VI. 10. (egy him a műúton szedget + fam.), Badacsonytomaj és Badacsonyörs között, 1971. VI. 25. (him). SCHMIDT 1971. VII. 17-én a badacsonyi strand mellett hallotta énekelni. Őszi kóborlásán Szigligeten a mólónál találkoztam vele 1968. X. 18. (1–2), s ilyenkor szívesen keresi fel a kukoricásokat, pl. Szigliget alatt, 1960. X. 17.

IRODALOM – LITERATUR

- AGÁRDI, E. (1955): A hajnalmadár Magyarországon – Aquila. LIX–LXII: 287–294.
- CHERNEL, I. (1917): A hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) Zalamegyében – Der Mauerläufer ... im Komitat Zala – Aquila. XXIII: 349 és 549.
- CHERNEL, I. (1918): Jegyzetek az őszi madárvonulásról a Balaton vidékéről. Notizen über den Herbstzug aus der Gegend des Balaton-Sees – Aquila. XXIV: 24–29.
- CHERNEL, I. (1918): A havasi szürkebegy (*Accentor collaris* Scop.) előfordulása Zala megyében. Das Vorkommen des Alpenflügelvogel ... – Aquila. XXIV: 114–121.
- CHERNEL, I. (1918): Őszi megfigyelések a Balaton vidékéről 1918-ban. Herbstbeobachtungen aus der Gegend vom Balatonsee ... – Aquila. XXV: 115–126.
- CHERNEL, I. (1918): A kabasólyom (*Falco subbuteo* L.) fecskevadászata. Die Schwalbenjagd des Lerchenfalks – Aquila. XXIV: 267–268 és 281–282.
- CHERNEL, I. (1920): Őszi megfigyelések a Balaton vidékéről 1919-ben. Herbstbeobachtungen aus der Gegend vom Balatonsee ... – Aquila. XXVI: 41–45.
- CHERNEL, I. (1921): Adatok a Balaton és a Velencei-tó madárfaunájához. Beiträge zur Vogelfauna des Balaton- und Velenceer-See – Aquila. XXVII: 244–245 és 264–266.
- CHERNEL, I. (1922): Jegyzetek a Balaton mellékéről 1921 őszén. Herbstnotizen (1921) vom Balaton-See – Aquila. XXVIII: 127–130.
- CHERNEL, I. (1922): A szajkó (*Garrulus glandarius* L.) károságához. Zur Schällichkeit des Eichelhäher ... – Aquila. XXVIII: 166–167 és 200–202.
- CHERNELNÉ, D. (1929): Hajnalmadár a Szentgyörgyhegyen. *Tichodroma muraria* am Szentgyörgyberg – Aquila. XXXIV–XXXV: 389 és 432.
- CSABA, J. (1967): Madártani adatok Chernel István naplójából – Aquila. LXXIII–LXXIV: 171–174.
- DÁVIDHÁZY, J. (1938): Madárvonulási hírek – Nimród. XXVI: 156.
- FÁBA, L. (1964): Madártani adatok egy régi preparálási naplóból. Ornithological data from the diary of an old taxidermist ... – Aquila. LXIX–LXX, 272.
- FARKAS, T. (1955): Zur Brutbiologie und Entologie des Steinrötels ... – Vogelwelt. 76: 164–180.
- FARKAS, T. (1955): Kerti sármány a Balatonnál. Ortolan Buting's at Lake Balaton – Aquila. LIX–LXII: 396 és 449.
- FARKAS, T. (1967): Ornithogeographie Ungarns – Berlin, 199.
- GAÁL, G. (1898): A madárvonulás Magyarországon. Der Vogelzug in Ungarn ... – Aquila. V: 226–279.
- GAÁL, G. (1900): Adalékok a madárvonulás ... Beiträge zur Erforschung des Vogelzuges ... – Aquila. VII: 8–379.
- GALLÓ, A. (1930): Csonttollú madarak a Bakonyban – Nimród. XVIII: 85.
- GRESCHIK, J. (1910): A madárvonulás Magyarországon ... Der Vogelzug in Ungarn ... – Aquila. XVII: 1–127.
- GRESCHIK, J. (1928): A kis légykapó ... The Red-Breasted Flycatcher ... – Kócsag. I: 3., 16–23.
- GRÖSSLER, K. (1963): Ornithologische Notizen vom Balaton – Falke. 10: 46–51.
- HERMAN, O. (1891): Petényi János Salamon a magyar tudományos madártan megalapítója – Budapest, 128.
- HERMAN, O. (1891): J. S. v. Petényi der Begründer der wissenschaftlichen Ornithologie in Ungarn – Budapest, 139.
- HERMAN, O. (1901): Két halott. Zwei Tode – Aquila. VIII: 311–316.
- HERTELENDY, G. (1942): Fakökéselyűk Zalában – Nimród. XXX: 267.
- HERTELENDY, G. (1966): Hajnalmadár Badacsonyon. Wall Creeper at Badacsony – Aquila. LXXI–LXXII: 230.
- HOMONNAY, N. (1938): A búbos banka, *Upupa epops* L. fészkelési viszonyai a Balaton mellékén. Die Nistverhältnisse des Wiedehopfes ... – Kócsag. IX–XI: 72–79.
- HOMONNAY, N. (1939): A Balaton költő madarai ... Die Bruvögel des Balatonsees ... – Magyar Biol. Kut. Munk. XI: 194–232.
- HOMONNAY, N. (1940): A Balaton és környékének madarai. Die Vögel des Balaton und seiner Umgebung – Magyar Biol. Kut. Munk. XII: 245–276.
- HORVÁTH, L. (1956): Communities of Breeding Birds in Hungary – Acta Zool. II: 319–331.
- HORVÁTH, L. (1973): A Tapolcai-medence bazalt-hegyeinek összehasonlító madártani vizsgálata – A Veszprém Megyei Múzeumok Közl. XII.
- KELLER, O. (1941): Ugartyúk a Balaton mellett – Term. Tud. Közl. Pótf. 73: 104
- KEVE, A. (1970): A Keszthelyi-hegység és a Kisbakony madárvilága. Das Vogelleben des Keszthelyer Gebirge des Kleinen Bakony – A Bakony Term. Kut. Eredm. VI: 100.
- KEVE, A. – PÁTKAI, I. – UDVARDY, M. – VERTSE, A. (1947): Bericht der ornithologischen Balaton-Forschung in den Jahren 1942 und 1943. – Arch. Biol. Hung. Ser. II., Vol. 17: 51–60.
- KEVE, A. – SÁGI, K. J. (1970): Keszthely és környékének madárvilága. Die Vogelwelt von Keszthely und ihrer Umgebung – A Bakony Term. Kut. Eredm. VII: 60.
- LAMBRECHT, K. (1913): A madárvonulás Magyarországon ... Der Vogelzug in Ungarn ... – Aquila. XX: 16–145.
- MARIÁN, M. (1962): A fehér gólya Magyarországon az 1956–1958. években. Der Weiss-Storch in Ungarn in den Jahren 1956–1958. – Móra F. Muz. Évk. 231–269.
- MARIÁN, M. – MARIÁN, M. jún. (1968): Bestandveränderungen beim Weiss-Storch in Ungarn 1958–1965. A gólyaállomány változása Magyarországon 1958–1963. – Móra F. Muz. Évk. 1968: 283–314.
- MIKLÓS, J. (1918): Tűzokok a Balatonvidékről – Nimród. VI: no. 28, 409.
- PAPP, J. (–): A szigligeti arborétum madárvilága – Kiadás alatt.
- PETÉNYI, J. S. (1847): Az apró légyészről – M. Orv. Termv. VII. Nagygyűl. Munk. 51–56.
- PETÉNYI, J. S. (–CSÖRGEY, T.) (1904): Madártani töredékek – Budapest, 399.
- PETÉNYI, J. S. (–CSÖRGEY, T.) (1905): Ornithologische Fragmente – Gera-Untermhaus. 400.
- PUNGUR, GY. (1904): A füstifecske őszi vonulása 1898-ban Magyarországon. Der Herbstzug der Rauchschwalbe 1898 in Ungarn – Aquila. XI: 1–249.
- SCHENK (VÖNÖCZKY), J. (1899): A madárvonulás Magyarországon ... Der Vogelzug in Ungarn ... – Aquila. VI: 168–251.
- SCHENK (VÖNÖCZKY), J. (1917): A madárvonulás Magyarországon ... Der Vogelzug in Ungarn ... – Aquila. XXIII: 13–49.
- SCHENK (VÖNÖCZKY), J. (1926): A csicsörke elterjedési viszonyai Magyarországon – Aquila. XXXII – XXXIII: 128–139.
- Schenk (Vönöczky), J. (1926): Die Verbreitung des Girtlitz in Ungarn – Journ. f. orn. LXXIV: 106–121.
- SCHMIDT, E. (1969): Adatok egyes kismélfajok elterjedéséhez Magyarországon, bagolyköpet-vizsgálatok alapján. Daten zur Verbreitung einiger Kleinsäugerarten in Ungarn, an Hand von Eulengewöllenuntersuchung – Vertebr. Hung. XI: 137–153.
- SCHMIDT, E. (–): Adatok a szigligeti arborétum és környékének kismélfőfaunájához erdei fülesbagoly (*Asio o. otus* L.) köpetvizsgálatok alapján – (Megjelenés alatt)
- SZTUDINKA, I. (1929): Az első szalonka ... – Nimród. XVI: 229.
- WARGA, K. (1924): Madárvonulási adatok Magyarországból. Vogelzugsdaten aus Ungarn – Aquila. XXX–XXXI: 179–237.
- WARGA, K. (1926): Madárvonulási adatok Magyarországból. Vogelzugsdaten aus Ungarn – Aquila. XXXII–XXXIII: 66–127.
- WARGA, K. (1929): Madárvonulási adatok Magyarországból. Vogelzugsdaten aus Ungarn – Aquila. XXXIV–XXXV: 257–305.
- WARGA, K. (1939): A *Bombycilla g. garrulus* 1931/32 és 1932/33 évi inváziója ... Die *Bombycilla garrulus*-Invasion in der Jahren 1931–32 und 1932/33 ... – Aquila. XLII–XLV: 410–528.

ANGABEN ZUR KENNTNIS DER VOGELWELT DES TAPOLCAER BECKENS

Im Tapolcaer Becken ist mit zwei Faunen zu rechnen. Die eine kann man an den sonnenbestrahlten Hängen der Basaltberge suchen und diese ist von submediterranischem Charakter (Würgfalke, Zwergohreule, Bienenfresser, Steinrötel, Ortolan), die andere im Hain, der aber immer kleiner wird, obwohl seine Ausdehnung auch heute noch bedeutend ist (Kiebitz, Storch, Lerche, Braunkehlchen, Feldschwirl, Schwarzstirnwürger, Graumammer). Diese werden auf dem Gulács und Badacsony im Buchenwald durch eine Berg (Montane)-Fauna (Schwarzspecht, Hohltaube, Schnäpper, Waldlaubsänger, Rotkehlchen) sowie mit der Öde-Fauna (Feldlerche, Brachpieper, Hänfling) ergänzt und teilweise vom Schwarzkehlchen, obwohl dieses auch an den buschigen Bergseiten und an den Hainrändern erscheint. Die Basaltgruben sichern den xerophylen Arten viele Nistmöglichkeiten zu. Ebenso haben in den Hainen die Erlen während der Brutzeit (Schlagschwirl) und des Durchzuges (Zeisig) gleichfalls eine Bedeutung.

Die Wasservogelarten haben sozusagen kaum eine Bedeutung sie überfliegen hauptsächlich den Hain, siehe die herbstlichen Züge der Wildgänse, oder sie wechseln von den Fischteichen von Uza zum Balaton hinüber. Wenn der Balaton im Winter von Eis und Schnee bedeckt ist, werden sie auf die Kanäle und Bäche, deren Schnellfließendes Wasser nicht einfrieren kann, gedrängt. Die Arten der Rohrdickichten charakterisieren auch vorwiegend den Balaton als das Becken, da ein bedeutendes Rohrdickicht nur am Uferrand wächst. Sumpftartig

ist am meisten noch das Gebiet zwischen Badacsonytomaj und Badacsonyörs. Die kleinen Seen um Hegyesd sind von zeitweiligem Charakter.

Im Vergleich mit dem Keszthelyer-Gebirge sind hier mehrere sonnige Gebiete (Basaltgruben, Weinberge, Öden) vorhanden, es gibt aber wenige Wälder, hauptsächlich zieht sich der Buchenwald auf kleinere Gebiete zusammen. Wie aber schon erwähnt wurde, kann man zwischen den beiden Gebieten keine scharfe Grenze ziehen und man muss bei Betrachtungen unter gewissen Gesichtspunkten andere Grenzen feststellen.

Beim Zusammenstellen der Angaben gab es Arten, deren Beobachtungsmöglichkeit bei dem Durchzug nur durch ein Versehen zu verdanken ist (Ringdrossel, Sommergoldhähnchen, oder unter den früheren Angaben: der Tannenhäher, die Alpenbraunelle), andererseits hätte man eine weitere Angabenreihe über andere Arten (z. B. Wacholderdrossel) erwarten können. Ein reelles Bild über die Bewegung dieser ist nur durch einen ständigen Aufenthalt dort zu erreichen. Das Erscheinen des Steinadlers am Badacsony ist kaum zu erklären, da dort, wenn man auch bedeutende Felswände und Felsengruppen (Steinsack) auf diesem Gebiet finden kann, doch kein Hochgebirgscharakter vorhanden ist.

Anschrift des Verfassers:

Dr. Keve András
H-1053 Budapest
Veres Pálné u. 9.

